

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Laskentatoimi

Iida Meuronen

Case Yritys X Oy: Negatiivinen oma pääoma

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Iida Meuronen

Case Yritys X Oy: Negatiivinen oma pääoma, 59 sivua, 2 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Laskentatoimi

Opinnäytetyö 2015

Ohjaajat: lehtori Teija Launiainen, Saimaan ammattikorkeakoulu, toimitusjohtaja, Yritys X Oy

Opinnäytetyö käsittelee case-yrityksen omaa pääomaa, joka on negatiivinen. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut selvittää miksi yrityksen oma pääoma on mennyt negatiiviseksi ja löytää ratkaisu sen saamiseksi takaisin positiiviseksi. Toimeksianto saatiin case-yritykseltä vuoden 2014 lopussa.

Opinnäytetyön aineisto on kerätty erilaisista asiakirjoista ja dokumenteista, kuten tilinpäätöksistä ja tilintarkastuskertomuksista. Lisäksi on käytetty teema-haastattelua ja haastateltu yrityksen avainhenkilöitä, jotta on saatu syvällisempi katsaus aiheeseen.

Haastattelujen sekä tilinpäätösaineiston perusteella yrityksen oma pääoma on negatiivinen johtuen suhdanneherkästä toimialasta, huonosta kannattavuudesta sekä tappiollisista vuosista, jotka ovat syöneet yrityksen omaa pääomaa. Ratkaisuna oman pääoman negatiivisuuteen yritykseen tulee kaksi vähemmistö-osakasta, jotka tekevät suunnatun maksullisen osakeannin kautta pääomasijoituksen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Lisäksi pääosakas tekee samansuuruisen pääomasijoituksen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, joiden yhteisvaikutuksena oma pääoma saadaan positiiviseksi.

Asiasanat: kannattavuus, maksukyky, oman pääoman negatiivisuus, pääomailaina, pääomasijoitus, toiminnan jatkuvuus, vakavaraisuus, yksityinen osakeyhtiö

Abstract

Iida Meuronen

Case Company X Oy: Negative equity, 59 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration, Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Accounting

Bachelor's Thesis 2015

Instructors: Ms Teija Launiainen, Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences, CEO, Company X Oy

The topic of this thesis is Company X Oy's negative equity. The purpose of the study was to find out the reasons behind the case company's negative equity. The work was commissioned by the company itself.

The information and materials were gathered from documents, such as financial statements and auditors' reports. Also some of the company's key persons were interviewed to get a bigger picture of the situation.

Based on the interviews and the financial statements, the case company's equity is negative because of bad profitability, losses that have lowered the company's equity and the influence of an industry that is sensitive to economic fluctuations. As a solution, two minority shareholders will make a capital investment through a private placement to an equity fund. The current CEO will also make an equal capital investment, which together will fix the company's negative equity.

Keywords: financial solidity, going concern, private limited company, negative equity, profitability, seed capital, solvency, subordinated loan

Sisältö

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma	5
1.2	Tutkimusmenetelmä ja teoreettinen viitekehys	5
1.3	Tutkimuksen rakenne, rajaukset sekä aineisto	8
2	Osakeyhtiö yhtiömuotona	9
2.1	Yksityinen osakeyhtiö	9
2.2	Osakeyhtiön hallinto ja vahingonkorvausvelvollisuus	11
2.3	Osakeyhtiön tilintarkastus	12
3	Osakeyhtiön oma pääoma	14
3.1	Sidottu oma pääoma	15
3.2	Vapaa oma pääoma	17
3.3	Osakeyhtiön varojen jako ja käyttö	18
3.4	Lähipiirilainat ja -vakuudet	20
3.5	Velkojiensuoja	20
3.6	Oman pääoman menettäminen ja negatiivisuus	22
3.7	Toiminnan jatkuvuus: kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius	24
3.8	Rahoituskriisi ja maksukyvyttömyys	30
4	Keinoja oman pääoman korottamiseen	32
4.1.1	Bisnesenkelit ja listautuminen	32
4.1.2	Osakepääoman korottaminen ja osakkeiden antaminen	33
4.1.3	Pääoman sijoitukset sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon	35
4.1.4	Oman pääoman korjauslaskelman erät	35
5	Case Yritys X Oy: Negatiivinen oma pääoma	38
5.1	Yritys X Oy	38
5.2	Oman pääoman negatiivisuus	39
5.2.1	Tilinpäätösten tarkastelu	40
5.2.2	Tilintarkastuskertomukset ja muut tilintarkastusasiakirjat	46
5.2.3	Haastattelut	48
5.3	Oman pääoman korottaminen elvytystoimilla	50
5.3.1	Suunnattu maksullinen osakeanti sekä pääomasijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon	50
5.3.2	Arvonkorotukset ja tilinpäätössiirrot tilinpäätöksissä	52
6	Tulosten pohdinta ja yhteenveto	52
6.1	Oman pääoman menettäminen ja siihen reagointi	52
6.2	Kannattavuus, vakavaraisuus ja maksukyky	53
6.3	Elvytystoimet oman pääoman korjaamiseksi	54
6.4	Tutkimuksen yhteenveto	56
	Kaaviot, kuvat ja taulukot	57
	Lähteet	58

Liitteet

Liite 1 Haastattelulomake Tilintarkastaja D:lle ja yrityksen kirjanpitäjälle

Liite 2 Haastattelulomake yrityksen toimitusjohtajalle

1 Johdanto

Olen työskennellyt tutkimuksen kohteena olevassa case-yrityksessä kevästä 2014 asti. Loppukesästä 2014 tuli puheeksi opinnäytetyön tekeminen ja samalla yrityksen oman pääoman negatiivisuus, josta sain idean opinnäytetyöni aiheeksi.

Tutkimus on tarpeellinen ja aihe on tärkeä erityisesti yrityksen toiminnan jatkuvuuden, hallituksen ja tilintarkastajan vastuiden, yrityksen rahoituksen ja velkojien sekä yrityksen maksukyvyn, kannattavuuden ja vakavaraisuuden kannalta.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää miksi yrityksen oma pääoma on mennyt negatiiviseksi ja mitkä syyt siihen ovat johtaneet. Lisäksi tavoitteena on löytää yritykselle sopivin keino nostaa oma pääoma takaisin positiiviseksi.

Tutkimusongelma on määritelty seuraavasti:

- Miksi yrityksen oma pääoma on negatiivinen ja miten se saadaan takaisin positiiviseksi?

Lisäksi tutkimukseni avuksi olen määritellyt seuraavat apututkimuskysymykset:

- Milloin oma pääoma on mennyt negatiiviseksi?
- Mitkä ovat siihen johtaneet syyt?
- Mitä keinoja on saada oma pääoma takaisin positiiviseksi?
- Mikä on yritykselle sopivin vaihtoehto näistä keinoista?
- Miten se toteutetaan tai mitä toimenpiteitä vaaditaan?
- Miten ylläpitää oma pääoma positiivisena tai mitä tulisi välttää?

1.2 Tutkimusmenetelmä ja teoreettinen viitekehys

Tutkimuksessa käytetään laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, joka sopii hyvin case- eli tapaustutkimukseen.

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan kohdetta kokonaisvaltaisesti ja pyrkimyksenä on pikemminkin löytää tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia totuuksia tai väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä osallistuvuus siten, että objektiivisuus säilyy, sekä harkinnanvarainen otanta, jolloin keskitytään pieneen määrän tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä niin perusteellisesti kuin mahdollista. Laadulliselle tutkimukselle on myös tyypillistä hypoteesittomuus eli ennen tutkimusta tutkijalla ei ole ennako-olettamuksia tutkimuskohteesta tai tutkimuksen tuloksista. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää rajata aineisto tarkasti sen loppumattomuuden takia. (Eskola & Suoranta 2008, 16–19, 64.)

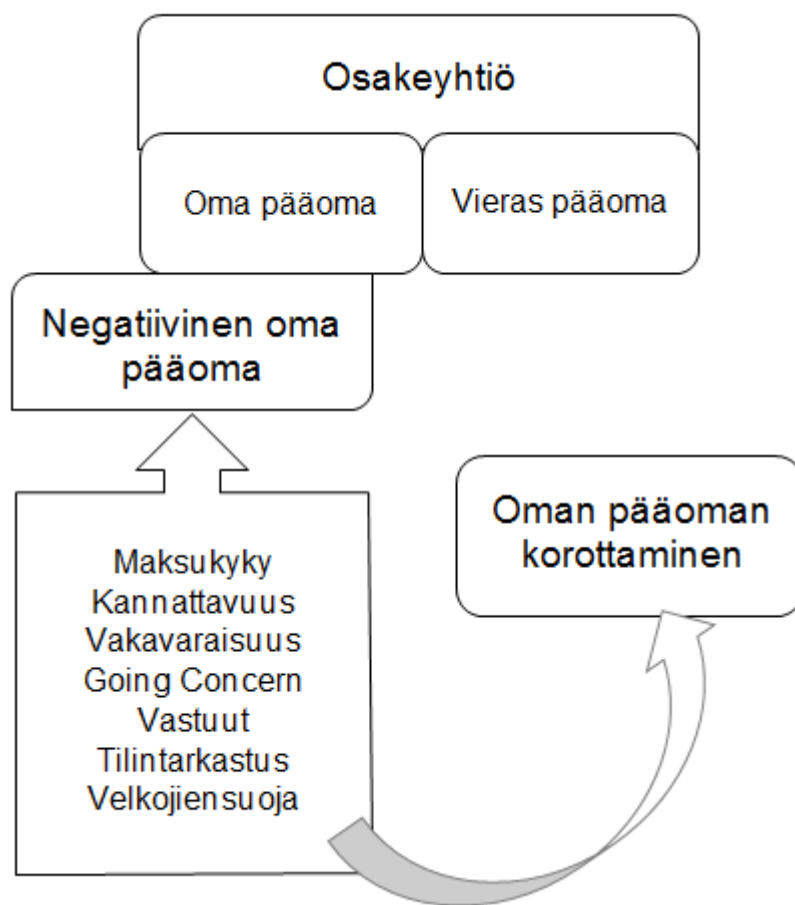
Tässä tutkimuksessa käytettävä tapaustutkimus tarkoittaa nykyajassa tapahtuvan ilmiön tutkimusta todellisessa elämäntilanteessa, omassa ympäristössään. Yleensä tapaustutkimus kohdistuu yhteen tapaukseen. Tutkimuksessa tullaan käyttämään aineistotriangulaatiota eli tutkimuksessa käytetään erilaisia aineistoja yhtä aikaa, kuten haastatteluja sekä erilaisia tilastoja ja aineistoja (Eskola & Suoranta 2008, 65, 69.)

Tutkimus etenee deduktiivisesti eli teorialähtöisesti. Ensin perehdytään tutkimuksen aiheen teoriaan, jonka jälkeen tehdään päätelmiä kerätystä aineistosta teoriaa avuksi käyttäen. Aineistona käytetään puolistrukturoituja haastatteluita, eli kysymykset on laadittu valmiiksi mutta vastausvaihtoehtoja ei käytetä, vaan haastateltavan annetaan vastata omin sanoin kysymyksiin. Lisäksi tutkimuksen aineistona tullaan käyttämään valmiita aineistoja sekä dokumentteja, joka helpottaa tutkimuksen aineistonkeruuta ja supistaa aineiston määrää. (Eskola & Suoranta 2008, 83, 86, 117.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa pääasiallisin luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, jolloin luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Laadullista tutkimusta arvioitaessa on esitetty näkemyksiä, jonka mukaan perinteiset tutkimuksen arvioimiskriteerit validiteetti ja reliabiliteetti eivät sovellu sellaisinaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden perusteiksi. Luotettavuuden kriteerinä voidaan laadullisen tutkimuksen kohdalla käyttää käsitteiden ja tulkintojen uskottavuutta, tutkimustulosten siirrettävyyttä, ennako-

oletuksien varmuutta sekä toisiaan tukevien tulkintojen vahvuutta. (Eskola & Suoranta 2008, 210–212.)

Kuten kuvassa 1 havainnollistetaan, tutkimuksen teoreettinen osuus on rajattu käsittämään osakeyhtiön ja sen oman pääoman teoriaa, negatiivisen oman pääoman teoriaa sekä teoriaa siitä, miten oman pääoman negatiivisuus vaikuttaa yrityksen keskeisiin tekijöihin kuten maksukykyyn ja toiminnan jatkuvuuteen. Lisäksi teoreettinen viitekehys kattaa oman pääoman korotuskeinot, joilla oma pääoma on mahdollista nostaa takaisin positiiviseksi.

Kuva 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Osakeyhtiön teoriaosuus on rajattu käsittämään vain yksityinen osakeyhtiö, sen hallinto ja vahingonkorvausvelvollisuus sekä tilintarkastus.

Osakeyhtiön oman pääoman teoriaosuus on rajattu käsittämään oman pääoman lajit, varojen jako ja käyttö sekä lähipiirilainat, velkojien suoja, oman pää-

oman negatiivisuus sekä toiminnan jatkuvuuden ja rahoituskriisin sekä maksukyvyyn teoria.

Keinoja oman pääoman korottamiseen -luvussa keskitytään menetelmiin, joilla on mahdollista parantaa yrityksen tilaa ja nostaa oma pääoma takaisin positiiviseksi.

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa oman pääoman riittävyys, vakavaraisuus, kannattavuus, maksukyky, maksukyvyttömyys, velkojiensuoja, rahoituskriisi, pääomalaina, pääomasijoitus sekä oman pääoman menettäminen ja negatiivisuus.

1.3 Tutkimuksen rakenne, rajaukset sekä aineisto

Tutkimuksen teoreettinen osuus jakautuu kolmeen osaan: osakeyhtiön teoriaan, osakeyhtiön oman pääoman teoriaan sekä keinoihin, joilla oma pääoma pystytään nostamaan takaisin positiiviseksi.

Empiirinen osuus jakautuu kahteen osaan, jossa ensimmäisessä osassa selvitetään tutkimalla asiakirjoja sekä haastatteleamalla asianomaisia henkilöitä, miksi yrityksen oma pääoma on mennyt negatiiviseksi. Toisessa osassa käydään läpi keinoja elvyttää oma pääoma.

Tutkimuksen lopuksi esitetään tutkimuksen yhteenveto, pohdintaa heränneistä ajatuksista sekä lopulliset päätelmät tutkimuksesta.

Tutkimus rakentuu siten, että teoriaosuudessa pureudutaan aiheeseen liittyviin teorioihin, malleihin ja käsitteisiin, joita käytetään apuna empiirisessä osiossa tutkiessa yrityksen tilinpäätöksiä ja muita dokumentteja sekä tulkittaessa haastatteluita. Lisäksi haastatteluista saatuja tietoja verrataan teoriaan ja tilinpäätöksistä saatuihin havaintoihin, joista tehdään päätelmät oman pääoman negatiivisuuden syistä ja mahdollisesta ratkaisusta oman pääoman nostamiseksi takaisin positiiviseksi.

Aineistona tullaan käyttämään yrityksen tilinpäätöksiä, tilintarkastuskertomuksia sekä muita mahdollisia aiheeseen liittyviä dokumentteja. Lisäksi nykyistä toimitusjohtajaa, kirjanpitäjää sekä tilintarkastajaa tullaan haastattelemaan ja saa-

maan myös tätä kautta selville syitä oman pääoman negatiivisuuteen ja siihen johtaneisiin toimintatapoihin tai tapahtumiin.

2 Osakeyhtiö yhtiömuotona

Osakeyhtiö voi olla yksityinen tai julkinen, joihin molempiin sovelletaan osakeyhtiölakia (Koski & Sillanpää 2000, luku 4).

Osakeyhtiöllä tarkoitetaan yhtiömuotoa, jolle on tyypillistä:

1. yhtiön täydellinen oikeushenkilöllisyys eli yhtiön varallisuuden oikeudellinen erillisyys osakkeenomistajien varallisuudesta sekä yhtiön kelpoisuus tehdä oikeustoimia omissa nimissään
2. yhtiön osakkaiden rajoitettu vastuu yhtiön veloista
3. osakkeenomistajille kuuluva jako-osuus yhtiön nettovarallisuuteen
4. erityisen hallintorakenteen avulla toteutettu johdon ja omistuksen erillisyyssyys sekä;
5. osakkaiden lähtökohtaisesti vapaa luovutettavuus. (Airaksinen ym. 2014, II-osa luku 4.)

Tässä tutkimuksessa keskitytään vain yksityisen osakeyhtiön teoriaan, koska case-yritys on yksityinen osakeyhtiö.

2.1 Yksityinen osakeyhtiö

Yksityinen osakeyhtiö on tyypillisesti suljettu yhtiö, joiden osakkeiden vapaata vaihdettavuutta on rajoitettu. Yksityisen osakeyhtiön arvopapereita ei saa ottaa kaupankäynnin kohteeksi säännellylle markkinalle. (Airaksinen ym. 2014, II-osa luku 4.)

Yksityinen osakeyhtiö perustetaan laatimalla perustamissopimus ja yhtiöjärjestys, jonka jälkeen osakeyhtiö ilmoitetaan rekisteröitäväksi kaupparekisteriin, jolloin yhtiö virallisesti syntyy. Perustamissopimuksessa on mainittava muun muassa osakkeenomistajat, osakkeiden merkintähinta sekä toimielinten jäsenet. Osakeyhtiön yhtiöjärjestys on normisto, joka velvoittaa yhtiöitä sekä sen hallintoelimiä, johtohenkilöitä ja tilintarkastajia noudattamaan sitä. Yhtiöjärjes-

tyksessä tulee mainita vähimmillään yhtiön toiminimi, kotipaikka sekä toimiala. Lisäksi siinä on määrättävä yhtiön tilikaudesta, jos perustamissopimuksessa ei ole siitä mainintaa. (Koski & Sillanpää 2000, luku 4.)

Osaakeyhtiön keskeisiä periaatteita ovat:

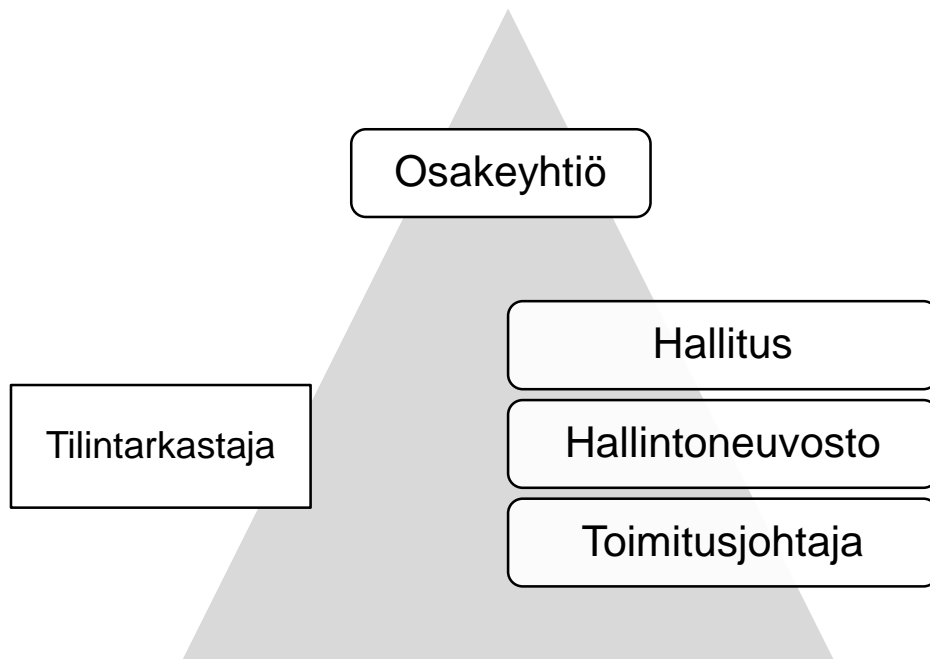
- oikeushenkilöllisyys ja osakkeenomistajan rajoitettu vastuu
- osakepääoman pysyvyys
- osakkeen vapaa luovutettavuus
- yhtiön voitontuottamistarkoitus
- enemmistöperiaate päätöksenteossa
- osakkeiden ja osakkeenomistajien yhdenvertaisuus
- johdon huolellisuusvelvollisuus sekä;
- lain ja säännösten tietynasteinen tahdonvaltaisuus. (Koski & Sillanpää 2000, luku 4).

Osaakeyhtiön tarkoitus on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Toiminnassa tulee myös ottaa huomioon yhtiön pitkäjänteinen kehittäminen eli pyrkiä jatkuvuuden turvaamiseen, joka samalla turvaa myös velkojien oikeuksia. Osaakeyhtiön tarkoitus voi myös olla yleishyödyllinen taloudellisen tarkoituksen sijaan: esimerkiksi tieteellisten, taiteellisten tai poliittisten arvojen ja toimintojen edistäminen tai hyväntekeväisyystarkoitus. (Koski & Sillanpää 2000, luku 9; Osaakeyhtiölaki 21.7.2006/624.)

Osaakeyhtiön pääoma jakautuu vapaaseen ja sidottuun omaan pääomaan. Yksityisen osaakeyhtiön vähimmäisosakepäävaatimus on 2.500 euroa. Kaikki osakeyhtiön osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Osakkeet voivat poiketa toisistaan tuottamansa äänimäärän tai yhtiön varoja jaettaessa tuottaman oikeuden suhteen. Lisäksi osakkeet voivat poiketa toisistaan yhtiöjärjestyksen mukaisen lunastus- tai suostumuslausekkeen, osakkeenomistajalle asetetun maksuvelvollisuuden tai yhtiön omaisuuden käyttöoikeuden suhteen. (Koski & Sillanpää 2000, luku 5; Osaakeyhtiölaki 21.7.2006/624.)

2.2 Osakeyhtiön hallinto ja vahingonkorvausvelvollisuus

Kuvassa 2 on havainnollistettu osakeyhtiön hallintoelimiä. Osakeyhtiöllä on aina oltava hallitus, jonka lisäksi sillä voi olla hallintoneuvosto sekä toimitusjohtaja. Muita pakollisia hallintoelimiä hallituksen lisäksi ovat yhtiökokous ja tilintarkastaja. (Koski & Sillanpää 2000, luku 6.)

Kuva 2. Osakeyhtiön hallinto

Yhtiökokous on ylintä päätösvaltaa käyttävä elin, jonka muodostavat osakkeenomistajat. Tärkeimpiä yhtiökokouksessa päätettäviä asioita ovat yhtiön johdon ja tilintarkastajien asettaminen, tilinpäätöksen vahvistaminen sekä vastuuvapaudesta ja voitonjaosta päättäminen. Yhtiökokouksen päätösvalta ei ole kuitenkaan absoluuttinen, vaan yhtiökokous päättää ainoastaan niistä asioista, jotka on yksilöity osakeyhtiölaissa ja määrätty yhtiöjärjestyksessä sen tehtäviksi. Hallintoneuvoston pääasiallinen tehtävä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan vastuulla olevaa yhtiön hallintoa. Hallitukselle kuuluu niin sanottu yleistoimivalta, jonka mukaan sen tulee huolehtia hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä lisäksi sen tehtävänä on kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan järjestäminen sekä yhtiön pääoman seuraaminen. Toimitusjohtaja huolehtii yhtiön juoksevasta hallinnosta hallituksen antamien ohjeiden sekä määräysten mukaisesti. Lisäksi toimitusjohtajan tehtäviin kuuluu yhtiön edustaminen edellä mainituissa asioissa sekä yhtiön kirjanpidon lainmukaisuuden se-

kä varanhoidon luotettavan järjestämisen varmistaminen. Hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuutena on edistää yhtiön ja sen osakkeenomistajien etua. (Koski & Sillanpää 2000, luku 6; Blummé 2008, 159, 163, 165–166.)

Vahingonkorvausvastuuperusteet vaihtelevat tehtävien mukaan ja eroja on myös siinä, vaatiiko korvausta yhtiö vai ulkopuolinen taho. Lähtökohtaisesti osakeyhtiö vastaa itse velvoitteistaan ja sen toiminnasta aiheutuvista riskeistä, mutta yhtiö on vastuussa vahingoista myös silloin, kun yhtiön johtoon kuuluva taho on toiminut väärin. Yhtiön vastuu määräytyy vahingonkorvauslain ja erityislakien korvaussäännösten mukaan. (Blummé 2008, 287.)

Johdon vahingonkorvausvelvollisuuden olemassaolo edellyttää yleensä, että:

- vahinko on syntynyt
- juuri kyseessä olevassa johdon tehtävässä
- vahinko on aiheutettu tahallaan tai huolimattomuudesta
- on olemassa syy-yhteys vahingon ja johdon teon tai laiminlyönnin välillä
- vahinko on ollut riittävästi ennakoitavissa. (Blummé 2008, 288.)

Osakeyhtiölain mukaan hallituksen, hallituneuvoston jäsenen sekä toimitusjohtajan on korvattava yhtiölle aiheutunut vahinko, joka on aiheutettu toimimalla tahallaan tai huolimattomuudesta osakeyhtiölain 1 luvun 8§:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti. Lisäksi johtohenkilö on vastuussa vahingosta, jonka on toiminnallaan muuten osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle johtohenkilölle. (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.)

2.3 Osakeyhtiön tilintarkastus

Yhteiskunnan, osakkeenomistajien ja velkojien kannalta tilintarkastuksen merkitys nähdään usein tilinpäätöstietojen oikeellisuuden ja pääomamarkkinoiden toimivuuden varmistajana sekä tilintarkastajan toimiessa yrityksen neuvonantajana tilintarkastukseen liittyvissä asioissa yrittäjyyttä edistävänä instituutiona (Blummé, Kaarenola & Suontausta 2007, 87).

Osakeyhtiön johdon toimintaa valvoo tilintarkastaja. Tilintarkastuksen tehtävänä on yhtiön toiminnan lainmukaisuuden valvonta. Tilinpäätöksen, kirjanpidon ja

hallinnon tarkastuksen tavoitteena on selvittää, antaako tilinpäätös totuudenmukaisen kuvan yhtiön toiminnan tuloksesta ja sen taloudellisesta asemasta tilikauden päättyessä. Lisäksi tilintarkastuksen yhteydessä selvitetään, onko yhtiö toiminut lain edellyttämällä huolellisuudella vai onko se syyllistynyt tekoihin tai laiminlyönteihin, jotka saattavat aiheuttaa vahingonkorvausvastuun tai henkilövaihdon johtoelimessä. Tilintarkastus palvelee sekä omistajia että ulkopuolisten tahojen, kuten velkojien etuja. Erikseen on myös säädetty tilintarkastajan tehtävästä lausunnosta muun muassa apporttisijoituksen sekä yhtiön sulautumisen ja jakautumisen yhteydessä, jolla pyritään varmistamaan yhtiön antamien tietojen luotettavuus. (Koski & Sillanpää 2000, luku 8.)

Osakeyhtiön tilintarkastajan valitsee yhtiökokous. Jollei tilintarkastajan toimikauden sisällä määräystä yhtiöjärjestyksessä, valitaan tilintarkastaja yksityisessä osakeyhtiössä tehtävään toistaiseksi. (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624; Blummé 2008, 168.)

Yhtiöllä on velvollisuus valita KHT-tilintarkastaja tai KHT-yhteisö, jos päättyneellä tilikaudella täyttyy vähintään kaksi seuraavista edellytyksistä:

1. taseen loppusumma ylittää 25.000.000 euroa
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 50.000.000 euroa tai;
3. yhteisön palveluksessa on keskimäärin yli 300 henkilöä. (Blummé 2008, 170–171.)

Osakeyhtiössä tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

1. taseen loppusumma ylittää 100.000 euroa
2. liikevaihto ylittää 200.000 euroa tai;
3. yhtiön palveluksessa on keskimäärin kolme henkilöä. (Koski & Sillanpää 2000, luku 8; Blummé 2008, 167–168.)

Yhtiössä, jossa ei lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan ole valittava tilintarkastajaa, yhtiökokouksen on valittava tilintarkastaja jos vähintään yksi kymmenesosan kaikista osakkeista tai yksi kolmasosan kokouksessa edustetuista osakkeista

omistavat osakkeenomistajat vaativat sitä yhtiökokouksessa. Varatilintarkastaja on valittava, jos yhtiöjärjestys niin määrää tai jos yhtiöllä on vain yksi tilintarkastaja, joka ei ole tilintarkastusyhteisö. Yhtiön tilintarkastajasta ja varatilintarkastajasta on ilmoitettava rekisteröitäväksi tilintarkastajan henkilötiedot tai jos tilintarkastajaksi on valittu tilintarkastusyhteisö, on rekisteriin ilmoitettava yhteisön tiedot. (Koski & Sillanpää 2000, luku 8; Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.)

Tilintarkastaja on velvollinen korjaamaan aiheuttamansa vahingon, jonka hän tai hänen apulaisensa on tilintarkastusta suorittaessaan aiheuttanut tahallisesti ja huolimattomuudesta yhtiölle. Lisäksi hän on velvollinen korjaamaan vahingon, joka tilintarkastuslakia tai osakeyhtiötä koskevaa lakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla on aiheutettu osakkaalle tai muulle henkilölle. Jos tilintarkastajana on tilintarkastusyhteisö, vastaavat vahingosta yhteisö ja se, jolla on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta. (Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459.)

3 Osakeyhtiön oma pääoma

Osakeyhtiön oma pääoma jakautuu sidottuun omaan pääomaan ja vapaaseen omaan pääomaan (Kuva 3).

Oma pääoma	Vieras pääoma
<p><i>Sidottu oma pääoma</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Osakepääoma • Arvonkorotusrahasto • Käyvän arvon rahasto • Uudelleenarvostusrahasto <p><i>Vapaa oma pääoma</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto • Muut rahastot • Tilikauden ja edellisten tilikausien voitot/tappiot 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkopuolinen rahoitus

Kuva 3. Osakeyhtiön pääomarakenne (Salo 2008, 20 mukaan)

Taloudellisessa tarkastelussa yhtiön oma pääoma on yhtä kuin sen nettovarallisuus eli varojen ja velkojen sekä vastuiden erotus. (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624; Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2007, 28; Airaksinen ym. 2014, II-osa luku 4.)

Vieras pääoma on velkarahoitusta yhtiölle osakkeenomistajilta tai muilta toimijoilta. Vieras pääoma jakautuu lyhytaikaiseen ja pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan. Taseessa vieraan pääoman eriä ovat muun muassa pääomalainat, lainat rahoituslaitoksilta, ostovelat ja siirtovelat. (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 11; Immonen & Nuolimaa 2007, Salon 2008, 27 mukaan.)

Tässä luvussa keskitytään tarkastelemaan vain osakeyhtiön omaa pääomaa tarkemmin oleellisuuden vuoksi.

3.1 Sidottu oma pääoma

Osakeyhtiön sidottua omaa pääomaa (Kuva 3) ovat osakepääoma, kirjanpitolain mukainen arvonorotusrahasto, käyvän arvon rahasto sekä uudelleenarvotusrahasto sekä vanhan osakeyhtiölain mukaiset vararahasto ja ylikurssirahasto (Blummé 2008, 189; Airaksinen ym. 2014, II-osa luku 4).

Sidottu oma pääoma voi olla kokonaan jakokelvotonta, kuten arvonorotusrahasto, tai se voidaan jakaa noudattaen velkojensuojamenettelyä siten kuin osakepääoman alentamisessa menetellään (Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2007, 30).

Osakepääoma on osakeyhtiön vakavaraisuuden perusta. Osakepääoma on yhtiön oman pääoman erä, jonka määrä on säädetty osakeyhtiölaissa. Yhtiöllä tulee olla vähintään niin paljon nettovarallisuutta, että se riittää oman pääoman katteeksi (oman pääoman pysyvyys). Osakepääoma on sidottua omaa pääomaa, jota saa jakaa osakkeenomistajille vain tietyin edellytyksin ja tietyssä laajuudessa. Osakepääoman vähimmäismäärä yksityisessä osakeyhtiössä on 2.500 euroa. (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 8; Kyläkallio 2010.)

Arvonorotusrahasto muodostuu kirjanpitolain mukaan pysyviin vastaaviin kuuluvien maa- ja vesialueiden ja tiettyjen arvopapereiden arvonorotuksista eli ne

edustavat realisoitumattomia taseen omaisuuserien arvonmuutoksia. Kun erä on luonteeltaan omaisuuteen tehdyn arvonkorotuksen kirjanpidollinen vastaerä, muuttuu se vapaaksi omaksi pääomaksi. Jos arvonkorotus osoittautuu aiheettomaksi, se on peruutettava. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336; Mähönen, Säiläki-vi & Villa 2006, Salon 2008, 24 mukaan; Blummé 2008, 192.)

Kirjanpitolain mukaan rahoitusvälineet voidaan arvostaa hankintamenoperusteisen arvostuksen sijasta käypään arvoon. Käyvän arvon muutos merkitään joko tuotoksi tai kuluksi tuloslaskelmaan tai taseen omaan pääomaan sisältyvään käyvän arvon rahastoon. Käypään arvoon merkittävien rahoitusvälineiden tilinpäätöshetken arvon ja edellisen tilinpäätöksen kirjanpitoarvon erotus merkitään omaan pääomaan sisältyvään käyvän arvon rahastoon jos:

1. kyseessä on suojauslaskentamenettelyssä käytetyn rahoitusvälineen kirjaus, jolla koko arvonmuutoksen tai sen osan kirjaamatta jättäminen tuloslaskelmaan kyseisellä tilikaudella mahdollistetaan
2. tällainen arvonmuutos aiheutuu kirjanpitovelvollisen ulkomaiseen yritykseen tekemiin nettoinvestointeihin sisältyvän valuuttaerän kurssimuutoksesta tai;
3. kyseessä on sellainen taseen vastaaviin merkityn käyvän arvon mukaan arvostettava rahoitusväline, jota ei pidetä kaupankäyntitarkoituksessa ja joka ei ole johdannaisopimus. (Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus rahoitusvälineiden arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen 1315/2004; Mähönen 2009, 137.)

Käyvän arvon rahastoa on oikaistava, kun rahoitusväline luovutetaan tai se erääntyy (Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus rahoitusvälineiden arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen 1315/2004).

IFRS-normistoa soveltavat yhtiöt kirjaavat uudelleenarvostamisrahastoon pysyviin vastaaviin lukeutuvien IAS 16 -standardin mukaiset aineettomien käyttöomaisuushyödykkeiden tase-erien muutokset, joita yhtiö on päättänyt arvostaa käypään arvoon. Lisäksi IAS 38 -standardia soveltavat yhtiön voivat myös vaihtoehtoisesti arvostaa aineettomat hyödykkeet uudelleenarvostamispäivän käy-

pään arvoon. Molemmissa tapauksissa käyvän arvon tulee olla luotettavasti määriteltävissä. Rahaston muutoksia seurataan jatkuvasti tilinpäätöksen liitetiedoissa. Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo lisääntyy tai vähenee uudelleenarvostamisen seurauksena, se on hyvitetty tai veloitettava suoraan omasta pääomasta, uudelleenarvostusrahastosta. Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin liittyvä uudelleenarvostusrahasto voidaan siirtää suoraan kertyneisiin voittovaroihin, kun omaisuuserä on poistettu taseesta. (Blummé 2008, 192–103; Mähönen 2009, 138; Kansainväliset tilinpäätösstandardit. IAS 16, 79–80.)

Vanhan osakeyhtiölain mukaisia ylikurssi- ja vararahastoa ei ole voinut kerryttää 1.9.2006 jälkeen. Kuitenkin on katsottu, että vanhan lain aikaisten optio-oikeuksien ja vaihtovelkakirjalainojen ehtojen mukaiset osakkeiden merkintähinnat on alkuperäisten ehtojen mukaan voitu kirjata myös ylikurssirahastoon. Molemmat rahastot ovat kuitenkin käytettävissä rahastokorotukseen soveltamalla osakeyhtiölakia. (Mähönen, Säiläkivi & Villa 2006, Salon 2008, 27 mukaan; Blummé 2008, 193.)

3.2 Vapaa oma pääoma

Muut rahastot kuin edellä mainitut sidotun oman pääoman rahastot, tilikauden ja edellisten tilikausien voitto sekä sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto ovat vapaata omaa pääomaa. (Blummé 2008, 189; Airaksinen ym. 2014, II-osa luku 4).

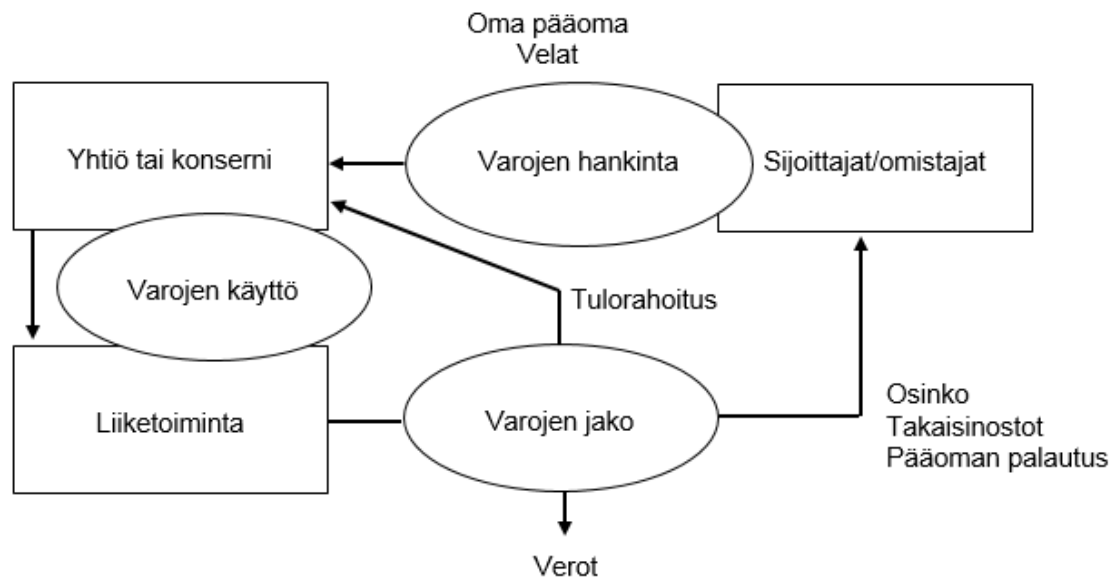
Jollei yhtiön maksukykyä koskevasta lainkohdasta muuta johdu, yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624; Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2007, 31).

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkitään se osa osakkeiden merkintähinnasta, jota perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen mukaan ei merkitä osakepääomaan ja jota ei kirjanpitolain mukaan merkitä vieraaseen pääomaan, sekä sellainen oman pääoman sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon. Rahastoon merkitään myös se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen. Lisäksi optio- ja muiden erityisoikeuksien mahdollinen merkintähinta merkitään sijoitetun vapaan

oman pääoman rahastoon, jos sitä ei päätöksessä määrätä merkittäväksi osakepääoman korotukseksi. Myös pääomalaina voidaan velkojien suostumuksella muuntaa sijoitetuksi vapaaksi omaksi pääomaksi. (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624; Blummé 2008, 195.)

3.3 Osakeyhtiön varojen jako ja käyttö

Johdon liiketaloudelliset päätöksentekotilanteet (Kuva 4) on jaettu varojen hankintaan, varojen käyttöön sekä varojen jakoon. Päätöksenteossa on otettava huomioon sijoittajien ja johdon erilaiset tavoitteet sekä yrityksen tarpeet, kuten esimerkiksi yrityksen rahoitus ja sijoittajille maksettava tuotto. (Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2007, 65–66; Blummé 2008, 174.)

Kuva 4. Yrityksen keskeiset päätöksentekotilanteet oman pääoman riittävyyden ja maksukyvyn kannalta (Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2007, 67)

Osakeyhtiössä sallittuja tapoja jakaa yhtiön varoja ovat voitonjako osingolla, varojen jako vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentaminen, omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen sekä varojen jakaminen yhtiön purkamisen yhteydessä. Yhtiön varoja voidaan myös lahjoittaa yleishyödylliseen tarkoitukseen, josta on erikseen päätettävä yhtiökokouksella tai saatava osakkeenomistajien suostumus lahjoituksen määrä ja käyttötarkoitus sekä yhtiön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Kuhunkin tilanteeseen on noudatettava kutakin tilannetta koskevia säännöksiä. Varojenjaon enimmäismäärän muodos-

taa vapaan oman pääoman määrä sekä yhtiön maksukyky eli varoja ei saa yhtiössä jakaa, jos yhtiön tiedetään olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. (Koski & Sillanpää 2000, luku 9.)

Muu liiketapahtuma, joka vähentää yrityksen varoja tai lisää sen velkoja ilman liikeloudellista perustetta, on laitonta varojenjako. Varojen jakamisen tulee perustua viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen ja jos yhtiöllä on lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan velvollisuus valita tilintarkastaja, on tilinpäätöksen oltava tilintarkastettu. Varojen jaossa on otettava huomioon tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet olennaiset muutokset. (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624; Osakeyhtiölain muutossäädös 13.4.2007/461.)

Osakeyhtiön varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden (maksukykyisyydestä). Varojen jako on myös kiellettyä, jos yrityksellä ei ole siihen tarvittavia kassavaroja käytettävissään. Tämä säännös koskee kaikkia varojenjakotilanteita ja sen vastaista varojen jakamista pidetään laittomana varojen jakona, joka johtaa muun muassa luovutettujen verojen palautusvelvollisuu-teen. Maksukykyä arvioidaan viimeisimmän tilinpäätöksen tai välitilinpäätöksen perusteella, mutta huomioon on myös otettava tilikauden jälkeiset tapahtumat sekä tulevaisuuteen kohdistuvat seikat, kuten esimerkiksi erääntyvät velat ja muut suoritukset. Ennakoinnissa on mahdollista käyttää apuna esimerkiksi ennusteita tuloslaskelmista ja taseista sekä kassavirroista, jotka perustuvat yrityk- sen budjetteihin ja toiminta- sekä taloussuunnitelmiin. (Koski & Sillanpää 2000, luku 9; Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624; Laitinen & Laitinen 2014, 212.)

Osakeyhtiön varoja saadaan käyttää toimintoihin, joilla pyritään yhtiön olemas- saolon tarkoituksen toteuttamiseen yhtiöjärjestyksen ilmaisemalla toimialalla. Eli varojen käytöllä tulee olla liikeloudellinen peruste, jolloin yhtiön voitontuotta- mistarkoitus toteutuu tarkoitetulla tavalla. Johto päättää yhtiön varojen käytöstä. (Koski & Sillanpää 2000, luku 9; Blummé 2008, 177.)

Varojen käytössä on tärkeää havaita, että maksukykyisyyteen kiinnitetään huo- miota tilinpäätösinformaation yhteydessä. Usein se sisältyy tilinpäätökseen pii- levänä, mutta johdon testaamana ja tilintarkastettuna oletuksena. Maksukyky ei

siten ole vain varojen hankintaan liittyvä elementti, vaan se on keskeinen myös yhtiön tilasta annettavassa informaatioissa. Maksukyvyn toteaminen tilinpäätöksen laadintaan liittyvänä toimenpiteenä kuuluu hyvään hallintoon ja varojenhoidon asianmukaiseen valvontaan. (Blummé, Kaarenola & Suontausta 2007, 85.)

3.4 Lähipiirilainat ja -vakuudet

Osakeyhtiö voi antaa liiketoimintaansa liittyviä rahalainoja ja asettaa vakuuksia ulkopuolisten velvoitteista kolmannelle osapuolelle lukuun ottamatta yhtiön omien osakkeiden hankinnan rahoittamista. Yhtiön ja toisen henkilön katsotaan kuuluvan toistensa lähipiiriin, jos toinen pystyy käyttämään toiseen nähden määräysvaltaa tai pystyy käyttämään huomattavaa vaikutusvaltaa sen taloutta ja liiketoimintaa koskevassa päätöksenteossa. Lähipiirilainojen sallittavuutta arvioidaan yhtiön tarkoituksen ja osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden näkökulmasta sekä liittykö toimenpide jotenkin yhtiön liiketoimintaan. Joissakin tapauksissa lähipiirilainan tai -vakuuden antaminen yhtiön osakkeenomistajalle tai johtoon kuuluvalla voi olla liiketaloudellisesti perusteltua, mutta näissä tapauksissa asiaan on suhtauduttava erityistä varovaisuutta noudattaen, koska merkittävien summien lainaaminen lähipiirille edellyttää selvästi perusteltavissa olevaa kytkentää yhtiön liiketoimintaan. (Koski & Sillanpää 2000, luku 9; Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.)

3.5 Velkojien suoja

Osakeyhtiölain luvut 13–15 rajoittavat yhtiön varojen jakoa sekä siihen liittyvien menettelytapojen että jaettavien varojen määrän osalta. Näillä säännöksillä pyritään suojaamaan yhtiön velkoja turvaamalla sijoitetun pääoman pysyvyys sekä rajoittamalla osakkeenomistajien mahdollisuuksia siirtää yhtiön varallisuutta itselleen yhtiön toiminnan aikana. Velkojen kannalta on tärkeää, että yhtiön toiminta jatkuu. (Koski & Sillanpää 2000, luku 9.)

Velkojainsuojaoikeudet ovat pakottavaa oikeutta ja osakeyhtiölain velkojainsuojaa koskevat säännökset voidaan jakaa seuraavasti:

- Varojen hankinta
  - vähimmäisosakepääoma

- osakkeiden ja osakepääoman maksaminen
- apporttimerkintä
- kuittaaminen; ja
- optio- ja muut erityiset oikeudet osakkeisiin
- Varojen käyttö
  - toiminnan tarkoitus ja yhtiöjärjestys
  - hallinto ja sisäinen valvonta
  - lähipiiritransaktiot
  - kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus
  - tilintarkastus
  - yritysjärjestelyt ja yritysmuodon muutokset; ja
  - varojen vähentyminen ja selvitystila
- Varojen jako
  - voitonjako ja muun vapaan oman pääoman jakaminen
  - osakepääoman alentaminen
  - omien osakkeiden hankinta ja lunastaminen ja;
  - muu varojen jako. (Blummé 2008, 185–186.)

Oman pääoman riittävyyttä koskevat velkojainsuojasäännökset on säädetty seuraavien tahojen eduksi ja suojaksi:

1. yhtiön velkojat, joiden intressissä yhtiön oman pääoman vähennyttyä on liiketoiminnan järjestelmällinen lopettaminen turvaten heidän saamisensa
2. yhtiön potentiaaliset velkojat, joiden intressissä on varoituksen saaminen yhtiön oman pääoman vajeesta sekä;
3. yhtiön osakkeenomistajat, joille yhtiön oman pääoman vähennyttyä annetaan aikaa ja mahdollisuus järjestää asiat kuntoon. (Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2007, 13.)

Luotonantajia, pääomasijoittajia ja yleistä velkojatahoa suojataan myös esimerkiksi turvaavilla vakuuksilla tai muilla luotonantoon liittyvillä ehdoilla. Lisäksi velallisen ja velkojan suhdetta säädellään kauppa-, velkakirja-, takaus- ja maksukyvyttömyyslain säännöksillä. Näiden noudattaminen varmistetaan vielä vahin-

gonkorvaussäännöksillä sekä rikosoikeudellisilla sanktioilla. (Blummé, Kaarenaja & Suontausta 2007, 20.)

3.6 Oman pääoman menettäminen ja negatiivisuus

Jos yhtiön hallitus havaitsee oman pääoman olevan negatiivinen, on hallituksen tehtävä viipymättä rekisteri-ilmoitus osakepääoman menettämisestä kaupparekisteriin. Ilmoitus voidaan poistaa rekisteristä yhtiön tekemän rekisteri-ilmoituksen perusteella, kun yhtiön oma pääoma on tilintarkastetun taseen tai muun selvityksen perusteella yli puolet osakepääomasta. Jos taseessa ei ole tilintarkastusmerkintää, on oheistettava myös tilintarkastuskertomus. (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624; Patentti- ja rekisterihallitus.)

Jos hallitus laiminlyö osakepääoman menettämistä koskevan kaupparekisteri-ilmoituksen tekemisen, se saattaa johtaa hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuuseen. Korvausvastuuseen voi esimerkiksi myös joutua toimitusjohtaja, joka jatkaa yhtiön toimintaa vaikka tietää osakepääoman vajauksesta ja hallituksen laiminlyönnistä. (KKO:1990:177; Koski & Sillanpää 2000, luku 15.)

Pääoman toteaminen negatiiviseksi ei perustu suoraan taseessa esitettävään omaan pääomaan, vaan taseessa olevaan summaan saa tehdä korjauksia tiettyin edellytyksin oman pääoman tarkastuslaskelmalla (Taulukko 1). Omaan pääomaan voidaan tarkastuslaskelmassa lukea pääomalaina, yhtiön omaisuudesta vähennettyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen välinen erotus eli poistoero, yhtiön tekemät vapaaehtoiset varaukset, tilinpäätössiirrot sekä omaisuuden arvonnousut. Lisäyksiä selvitettäessä on noudatettava erityistä varovaisuutta (muun muassa korotuseriin liittyvän laskennallisen verovelan sekä omaisuuden todennäköisten luovutuskulujen huomioon ottaminen) ja niistä on annettava perusteltu selvitys toimintakertomuksessa tai taseen liitetietona. (Tomperi 2011, 96; Leppiniemi & Lounasmeri 2015, luku 9.)

Taseen mukainen oma pääoma
+ Pääomalaina (taseen vieraasta pääomasta)
+ Tilinpäätössiirrot, poistoero ja vapaaehtoiset varaukset
+ Omaisuuden arvonnousut
– Erityisestä varovaisuudesta johtuvat erät
= Korjattu oma pääoma

Taulukko 1. Oman pääoman tarkistuslaskelma (Leppiniemi & Lounasmeri, 2015 luku 9)

Muita keinoja lisätä omaa pääomaa ovat muun muassa osakepääomasijoitukset sekä pääomasijoitukset sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Tilanteen todellinen paraneminen edellyttää kuitenkin kannattavaa toimintaa ja oman pääoman lisääntymistä voitollisten tilinpäätösten kautta. (Tomperi 2011, 98.)

Mikäli tilinpäätöksen sisältämä tase osoittaa oman pääoman negatiiviseksi, mutta hallitus ei katso sillä olevan velvollisuutta tehdä osakepääoman menettämistä koskevaa rekisteri-ilmoitusta, on hallituksen annettava oman pääoman määrää koskeva selvitys toimintakertomuksessa tilikaudelta laadittavan tilinpäätöksen yhteydessä. Selvitys on annettava tilikaudelta laadittavan tilinpäätöksen yhteydessä myös silloin, kun näihin säännöksiin on nojaututtu tilikauden aikana, vaikka lisäyksiin ei olisikaan tarvetta enää tilinpäätöspäivän tietojen perusteella. Nämä tiedot voidaan vaihtoehtoisesti antaa myös taseen liitetietona. Toimintakertomuksessa annettavassa selvityksessä riittää pääomalainojen osalta maininta näiden ottamisesta huomioon, mutta muut oman pääoman lisäykset on perusteltava asiallisesti. (Koski & Sillanpää 2000, luku 15.)

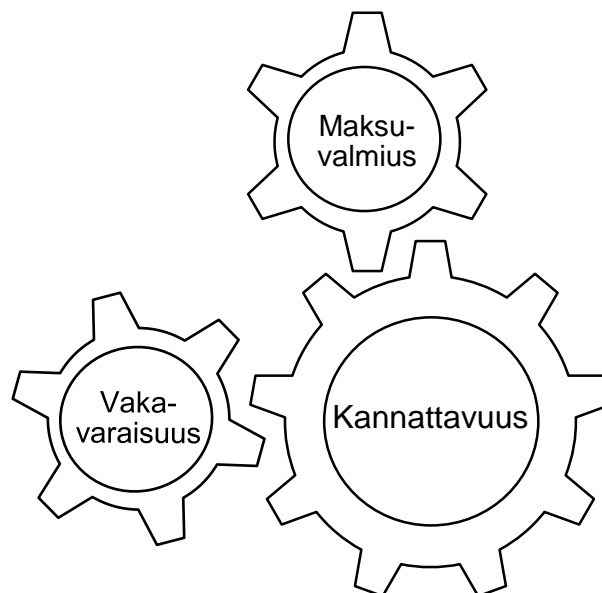
Yhtiön osakkeen verovuoden matemaattinen arvo lasketaan verovuotta edeltävän vuoden yhtiön tilinpäätöksen nettovarallisuuden perusteella. Yhtiön tarkistettun nettovarallisuuden määrä jaetaan yhtiön ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä. Nettovarallisuus saadaan kun vähennetään yhtiön varoista yhtiön velat. Yhtiön varoja ovat käyttö-, vaihto-, sijoitus- ja rahoitusomaisuus sekä muu sellainen omaisuus ja pitkävaikutteiset menot, joilla on varallisuusarvoa. Poikkeuksena ovat laskennalliset verosaamiset. Yhtiön velkana pidetään taseen vieraaseen pääomaan merkittyjä eriä lukuun ottamatta laskennallisia verovelkoja. Verovuoden osakkeen matemaattinen arvo on perusteena, kun saman vero-

vuoden aikana saatu osinko jaetaan verovapaaseen tuloon, pääomatuloon ja ansiotuloon. (Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 1142/2005; Verohallinto, 2015.)

Oman pääoman ollessa negatiivinen osakkeen matemaattinen arvo on myös negatiivinen. Kuitenkin jos osakkeen matemaattinen arvo on negatiivinen, otetaan se huomioon nollan suuruisena. Osinkojen verotuksessa käytetään verotusperusteena osakkeen matemaattista arvoa, joka määrää osakkaan saaman osingon verovapaan sekä pääomatulona ja ansiotulona verotettavan osuuden. Kun osakkeen matemaattinen arvo on nolla, ei tällöin voida selvittää osingon verotettavaa osuutta. Tosin jos yhtiön oma pääoma on ollut verovuonna negatiivinen ja näin myös osakkeen matemaattinen arvo negatiivinen eli nolla, ei yhtiöstä ole edes voitu jakaa osinkoja. (Valtiovarainministeriön päätös liikeosakkeen verotusarvon perusteista 1554/1992; Verohallinto, 2015.)

3.7 Toiminnan jatkuvuus: kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius

Yrityksen toiminnan jatkuvuuden taloudellisia perusedellytyksiä ovat kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius, jotka ovat kaikki sidoksissa toisiinsa (Kuva 5).

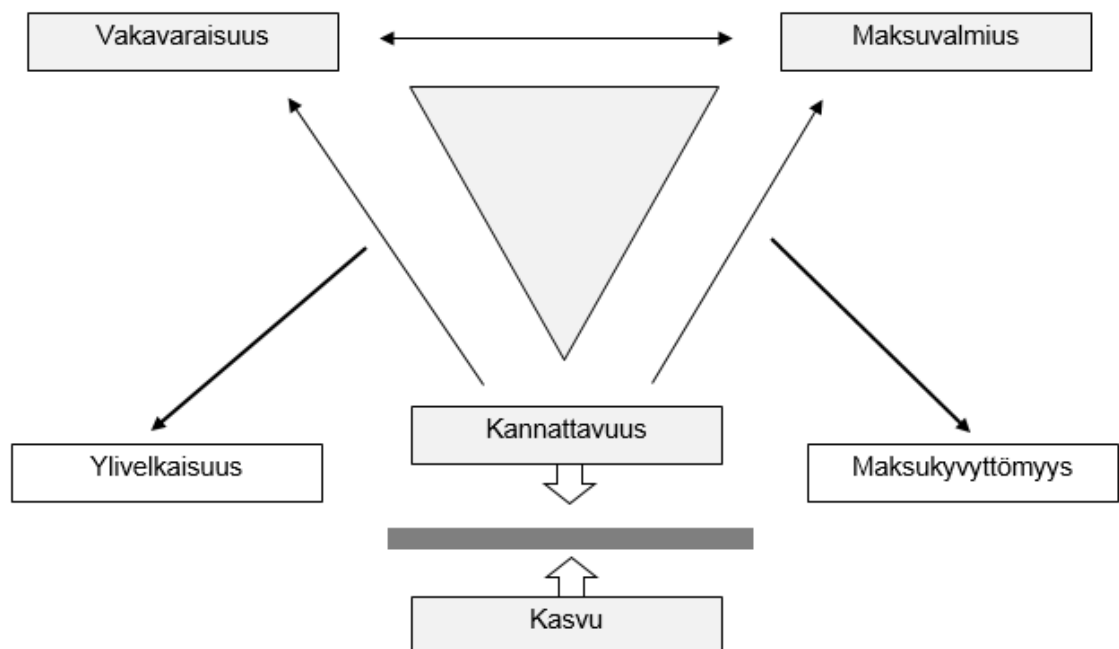

Kuva 5. Yrityksen toiminnan jatkuvuuden taloudelliset perusedellytykset (Blummé, Kaarenola & Suontausta 2007, 38)

Kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden muutoksiin vaikuttavat myös yrityksen kasvu ja sen vaihtelut. Kannattavuudella tarkoitetaan yleisesti yrityksen kykyä tuottaa pitkällä aikavälillä liiketoiminnallaan niin paljon tuottoja, että tuotot kattavat niiden hankkimiseen uhratut kulut sekä lisäksi samalla kykyä tuottaa yritykseen sijoitetulle pääomalle riittävä korvaus. Vakavaraisuudessa on kyse yrityksen rahoitusrakenteesta eli yrityksen kykyä selviytyä velvoitteistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisen yrityksen vieraan pääoman ja oman pääoman välinen suhde on tasapainossa, joka parantaa yrityksen tappionsietokykyä sekä kykyä selviytyä sitoumuksistaan, jolloin yrityksen maksuvalmius on turvattu pitkällä aikavälillä. Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä maksaa maksunsa jokapäiväisessä juoksevassa toiminnassa ajallaan ja edullisimmalla mahdollisella maksutavalla, joka edellyttää yrityksen kassassa olevan rahaa tuloina tai pääomana niin paljon, että se pystyy suoriutumaan velvoitteistaan. (Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2007, 38–41, 53.)

Yrityksen terveyskolmio (Kuva 6) havainnollistaa yrityksen taloudellisten perusedellytysten riippuvuuksia.

Kuva 6. Yrityksen terveyskolmio (Laitinen & Laitinen 2014, 131)

Terveyskolmio seisoo kannattavuuden varassa, koska kannattavuus on tärkein toimintaedellytystekijä. Jos yritys ei kannata, ei sen toiminnalla ole liiketaloudel-

lisesti mielekästä perustaa. Kannattavuus vaikuttaa positiivisesti varantoperusteiseen sekä virtaperusteiseen vakavaraisuuteen, koska kannattava yritys tuottaa tulorahoitusta ja mitä enemmän se sitä tuottaa, sitä vähemmän se tarvitsee ulkoista pääomaa ja sitä enemmän se tuottaa kertyneitä voittovaroja omaan pääomaan. Kannattavuus vaikuttaa myös positiivisesti yrityksen maksuvalmiuteen, koska mitä enemmän se tuottaa tulorahoitusta eli toiminta on kannattavaa, sitä vähemmän yritys tarvitsee lyhytaikaista vierasta pääomaa. Lisäksi tulorahoitus kasvattaa yrityksen rahoitusomaisuutta. Terveyskolmion kaikki tekijät riippuvat siis toisistaan siten, että kannattavuus toimii vaikutusten käynnistäjänä. On myös huomattava, että terveyskolmio ei ole riippumaton yrityksen kasvusta. Kannattavuuden positiivista vaikutusta vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen muuntaa väliin tulevana tekijänä kasvu. Hyvinkin kannattava yritys voi velkaantua ja joutua maksuvalmiusvaikeuksiin, jos se kasvaa liian nopeasti. (Laitinen & Laitinen 2014, 130.)

Kannattavuusongelmat voidaan jakaa käyttökateen yläpuolisiin ja käyttökateen alapuolisiin ongelmiin. Käyttökateen yläpuoli tarkoittaa yrityksen tuloslaskelman myyntituottoja sekä toiminnan muuttuvia ja kiinteitä kuluja. Käyttökateen yläpuoliset ongelmat liittyvät toiminnan tehokkuuteen ja sopeuttamiseen eli jos liiketoiminta on kannattamatonta, kyse on siitä, kykeneekö yritys liiketoiminnan suunnittelulla, markkinasuunnittelulla, operatiivisella suunnittelulla ja tuotekehityksellä sopeuttamaan muuttuvat ja kiinteät kulut saavutettavissa olevaan liikevaihtoon siten, että sillä saadaan aikaan riittävä käyttökate. Käyttökateen alapuolella tarkoitetaan poistoja sekä rahoitustuottoja- ja kuluja. Käyttökateen alapuoliset ongelmat liittyvät rahoitusrakenteeseen ja -kustannuksiin sekä virheinvestointeihin. Kyse on rahoitusrakenteesta ja -kuluista suhteessa saavutettavissa olevaan käyttökatteeseen sekä siitä, pystytäänkö rahoitusrakenne tervehtyttämään ja sopeuttamaan tarpeeksi nopeasti liiketoiminnan muutoksiin. (Tuokko 1995, Blummé, Kaarenola & Suontaustan 2007, 39 mukaan)

Vakavaraisuus jaetaan tavallisesti dynaamiseen ja staattiseen vakavaraisuuteen. Dynaamisella vakavaraisuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä vieraan pääoman maksuista, koroista ja lainojen lyhennyksistä tulorahoituksella eli se kuvaa vieraan pääoman takaisinmaksukykyä. Staattisella vakavaraisuudella

della tarkoitetaan yrityksen oman pääoman riittävyyttä suhteessa vieraaseen pääomaan eli se kuvaa sitä, miten yritys pystyisi suoriutumaan kaikista maksuvelvoitteistaan realisoimalla koko omaisuutensa. (Blummé, Kaarenaja & Suontausta 2007, 40.)

Liiketaloudessa käytetään yleisesti käsitettä maksuvalmius eli likviditeetti kun taas lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä käytetään yleisesti käsitettä maksukyky ja maksukyvyttömyys. Käsitteet voivat erota sisällöltään toisistaan tarkastelutilanteesta ja tarkastelun tarkoituksesta riippuen. Liiketaloustieteessä maksukykyä on tutkittu paljon ja se voidaan jakaa staattiseen ja dynaamiseen maksukykyyn, jotka ovat myös sidoksissa toisiinsa. Staattisessa maksukyvyn mittauksessa yrityksen toiminnan pelätään loppuvan millä hetkellä hyvänsä ja maksukykyä arvioidaan vertaamalla yrityksen sen hetkistä omaisuutta ja velkaa keskenään. Jos tarkastelussa huomioidaan vain lyhytaikainen omaisuus ja velka, voidaan mittauksessa käyttää tunnuslukuina quick ratiota ja current ratiota, jolloin seurataan erityisesti likvidien rahoitusvarojen suhdetta nopeasti takaisin maksettaviin velkoihin. Maksukyvyttömyyden lähestyessä yleensä likvidien varojen osuus vähenee ja lyhytaikaisten velkojen määrä kasvaa. Jos tarkastelussa huomioidaan koko omaisuus ja velka, ovat hyviä mittareita velkaisuus- ja oma-varaisuusaste, jolloin tarkastellaan yritystä pidemmältä ajalta kuin likvidejä varoja arvioidessa. Tässä tapauksessa maksukyvyttömyyden lähestyessä velkojen suhde omaisuuteen yleensä kasvaa. Dynaamisessa maksukyvyn mittauksessa yrityksen toiminnan ajatellaan jatkuvan ja olennaista on sen hetkisen omaisuuden ja velan lisäksi se, miten paljon yritys tuottaa tulevaisuudessa tulorahoitusta maksuvelvoitteiden hoitamiseen. Yrityksellä saattaa olla staattista maksuvalmiutta mitattaessa runsaasti velkoja suhteessa omaisuuden arvoon, mutta tästä huolimatta sen dynaaminen maksukyky hyvä, jos yritys tuottaa paljon tulorahoitusta. Tulorahoituksen tyrehtyminen on usein ensimmäisiä merkkejä maksukyvyttömyyden lähestymisestä. (Laitinen & Laitinen 2004, 56–57; Blummé, Kaarenaja & Suontausta 2007, 38, 41.)

Riittävä maksuvalmius mahdollistaa yritykselle käteisalennusten ja korottomien maksuaikojen hyväksikäytön sekä nopean päätöksenteon hankinnoissa. Heikko maksuvalmius pakottaa yrityksen usein turvautumaan kalliiseen lisärahoituk-

seen ja lisäksi se aiheuttaa ylimääräisiä kuluja, kuten viivästyskorkoja. Maksuvalmiutta voidaan parantaa sijoittamalla yritykseen lisää omaa pääomaa, lisäämällä pitkä- tai lyhytaikaista vierasta pääomaa sekä nopeuttamalla myynti- ja muiden saamisten tuloutumista sekä vaihto-omaisuuden kiertoa. Lisäksi voidaan käyttää laskurahoitusta eli factoringia siirtämällä laskusaatavat rahoitusyhtiölle tämän myöntämän luoton vakuudeksi, hankkia käyttöomaisuutta vuokraamalla eli leasingilla, hidastaa investointeja ja luopua investoinneista kokonaan niihin sitoutuvan pääoman supistamiseksi. (Blummé, Kaarenola & Suontausta 2007, 41–42.)

Toiminnan jatkuvuuden periaate (*Going Concern*) tarkoittaa, että kirjanpitovelvollisen oletetaan jatkavan toimintaansa toistaiseksi. Hyvässä toiminnan jatkuvuusanalysissä riskejä käsitellään monipuolisesti ja maksukykyisyyteen kiinnitetään paljon huomiota. Tilinpäätökseen *Going Concern* -oletus sisältyy johdon testaamana ja tilintarkastajan piilevänä oletuksena. ISA 570 *Going Concern* -tilintarkastusstandardi koskee tilintarkastajan velvollisuuksia tilinpäätöksen tarkastamisessa silloin, kun johto on laatinut tilinpäätöksensä noudattaen jatkuvuuden oletusta. Standardissa todetaan, että monessa tilinpäätösnormistossa johdolta edellytetään erillistä arviota siitä, onko yrityksellä edellytyksiä jatkaa toiminnan jatkuvuuden oletuksen pohjalta sekä arvioon liittyviä liitetietovaatimuksia. Arvioinnin tarve ja taso vaihtelevat yrityksen tilanteesta riippuen ja arvioinnin tulee olla huolellisempi, jos tilanne sitä vaatii. (Blummé 2008, 226–227; Airaksinen ym. 2014, III-osa luku 1.)

Liiketaloudellisen toiminnan jatkuvuuden arviointikäytäntöä ohjaa muun muassa KHT-yhdistyksen antama suositus tilintarkastajan velvollisuudesta koskien toiminnan jatkuvuuden olettamuksen soveltumista tilinpäätöksen laatimisen perustaksi. Suositus käsittelee kirjanpitolain mukaisen tilinpäätöksen laatimisen edellytyksenä olevan toiminnan jatkuvuuden arviointia. Suosituksen mukaan toiminnan jatkuvuuden kyseenalaistavia taloudellisia seikkoja ovat muun muassa:

- oma pääoma on negatiivinen tai lyhytaikaiset velat ylittävät lyhytaikaiset varat

- näköpiirissä ei ole realistisia mahdollisuuksia sellaisten erääntyvien velkojen maksamiseen tai uudistamiseen, joiden lyhennysaikataulu on kiinteä
- aiemmat tilinpäätökset tai tulevaisuutta koskevat laskelmat osoittavat toiminnan negatiivista rahavirtaa
- keskeiset taloudelliset tunnusluvut ovat heikkoja
- toiminnassa on syntynyt olennaisia tappioita tai merkittäviä rahavirtoja kerryttävien omaisuuserien arvo on vähentynyt
- yritys on kyvytön maksamaan velkoja eräpäivinä
- yritys on kyvytön noudattamaan lainasopimusten ehtoja
- yritys on siirtynyt toimittajaluotoista käteishankintoihin
- yritys on menettänyt tärkeän markkina-alueen, edustuksen, lisenssin tai toimittajan sekä;
- yritystä vastaan on käynnissä tai mahdollisesti käynnistetään oikeus- tai viranomaistoimia, jotka saattavat johtaa vaateisiin, joita ei todennäköisesti kyetä täyttämään. (Tilintarkastusalan standardit ja suositukset 2007, Blummé, Kaarenola & Suontaustan 2007 mukaan, 62–63.)

Mikäli yhtiö kohtaa taloudellisia vaikeuksia, voi tämä heijastua nopeasti yrityksen kykyyn jatkaa toimintaansa. Tällöin tilintarkastajan vastuuna on toiminnan jatkuvuuden tarkastelun osalta muun muassa hankkia riittävästi ja tarkoituksenmukaista evidenssiä tilinpäätöksen laadinnassa käytetylle olettamukselle toiminnan jatkuvuudesta, saadun evidenssin perusteella tehdä päätös yhtiön kyvystä jatkaa toimintaansa ja määritellä tilanteen vaikutuksen tilintarkastuskertomukseen. Jos tilintarkastaja päätyy johtopäätökseen, että on olemassa olennainen epävarmuus yhtiön toiminnan jatkuvuudesta, hänen tulisi harkita asian mahdollisia vaikutuksia tilinpäätökseen sekä liitetietojen ja toimintakertomustietojen riittävyttä tältä osin. Yhtiön toiminnan jatkuvuuden vaarantuessa tulisi harkita johdon kirjallisen vahvistusilmoituksen hankkimista sekä ottaa huomioon johdon vaihtoehtoiset strategiat, joiden avulla epäsuotuisista tekijöistä selvittään sekä onko johdolla kykyä toimeenpanna ne. (KHT-yhdistys 2010, 18, 28.)

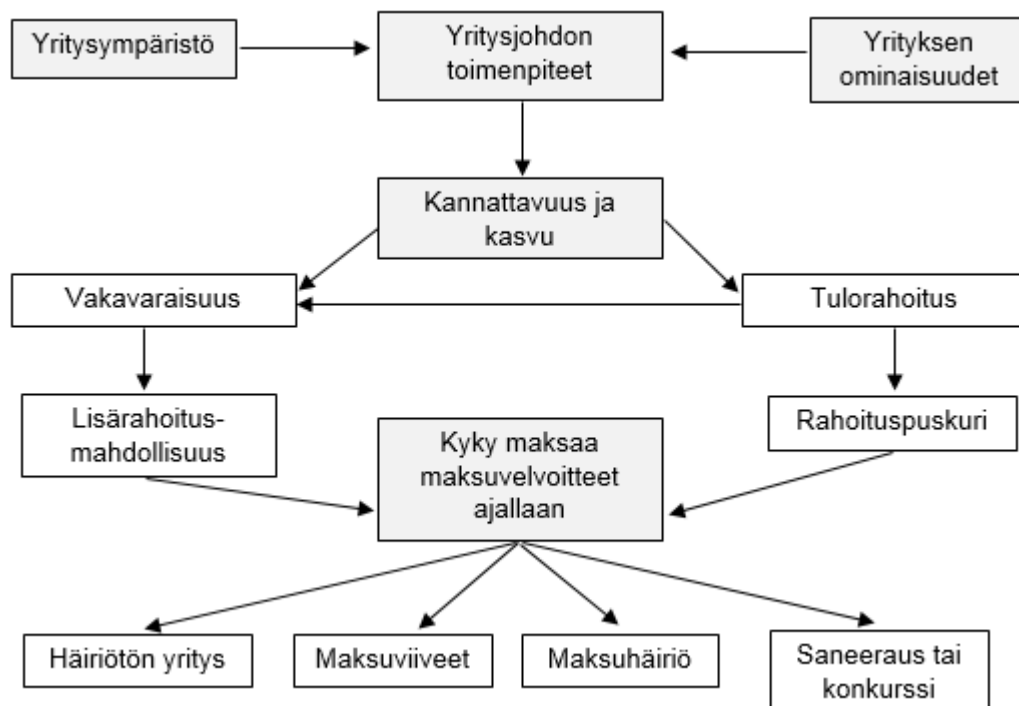
Esimerkkinä Tilintarkastuslautakunnan tapaus 2/2011, jossa KHT A oli allekirjoittanut tilinpäätöksen antavan oikeat ja riittävät tiedot Listayhtiön konsernin

toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätösvalvoja oli antanut kuitenkin Listayhtiölle julkisen varoituksen, koska hänen mukaansa tilikauden konsernitilinpäätös ei antanut oikeaa ja riittävää kuvaa yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, sillä siihen sisältyi olennainen virhe. Yhtiön ei olisi tullut sisällyttää käyttämättömien verotuksellisten tappioiden perusteella laskennallista verosaamista konsernitilinpäätökseen. KHT A oli maininnut tilintarkastuskertomuksessa konsernin taseessa olevan laskennallinen verosaaminen, jonka arvo riippuu siitä, kääntyykö emoyhtiön tulos lähivuosina voitolliseksi. Tilintarkastuslautakunnan mukaan KHT A:n tilintarkastusdokumentaatio oli laskennalliseen verosaamiseen liittyvien tilintarkastustoimenpiteiden luonteen ja laajuuden sekä tarkastuksen tuloksen osalta ollut puutteellista ja näin ollen hyvän tilintarkastustavan vastaista. (Tilintarkastuslautakunta 2/2011.)

3.8 Rahoituskriisi ja maksukyvyttömyys

Yrityksen rahoituskriisillä tarkoitetaan sellaista yrityksen tilaa, jossa rahoitustarve ylittää sillä hetkellä käytettävissä olevan rahoituksen, eikä toiminnan tarvitsemaa lisärahoitusta saada ajoissa järjestymään tavanomaisilla toimenpiteillä. Tällöin yritys ei pysty maksamaan sitoumuksiaan ajallaan. Yrityksen rahoituskriisi perustuu sen hetkiseen maksukyvyttömyyteen. Maksukyvyttömyys voi myös olla lievä maksuviive, jolloin yritys maksaa sitoumuksensa myöhässä. Jos maksuviiveet johtuvat maksukyvyttömyydestä, on niillä taipumus muuttua vakavammiksi. (Laitinen & Laitinen 2004, 15–16.)

Kuvassa 7 Laitinen & Laitinen ovat havainnollistaneet rahoituskriisin syntymistä prosessina sekä sen eri vakavuusasteita. Heidän mukaansa kriisin syy löytyy yleensä yritysjohton toimenpiteistä, jotka perustuvat johdon näkemykseen yrityksen ja sen ympäristön tilasta. Näiden toimenpiteiden seurauksena yrityksen kannattavuus ja kasvu joutuvat epäsuhtaan, jolloin vakavaraisuus ja tulo-rahoitus heikkenevät. Tällöin rahoituspuskuri pienenee ja yritys tarvitsee lisärahoitusta, jota on vaikea saada heikentyneen vakavaraisuuden vuoksi. (Laitinen & Laitinen 2004, 15.)

Kuva 7. Yrityksen rahoituskriisin syntyminen (Laitinen & Laitinen 2004, 16)

Mikäli yrityksen rahoitusta ei saada kuntoon, maksukyvyttömyys pitkittyy ja kriisissä oleva yritys joutuu maksuhäiriöön. Jos kriisiä ei saada ratkaistua vapaaehtoisin järjestelyin velkojen kanssa tai lisärahoitusta hankkimalla, voi maksukyvyttömyys pitkittyessään johtaa yrityssaneeraukseen tai konkurssiin. Yrityssaneerauksessa yrityksen velat uudelleenjärjestellään, jolla pyritään yrityksen tervehdyttämiseen. Tarkoituksena on estää väliaikaisesti maksukyvyttömyydestä kärsivän konkurssi. Mikäli saneeraus epäonnistuu tai yritystä ei haeta tai hyväksyttyä saneerausmenettelyyn, voi maksukyvyttömyys kehittyä konkurssiksi, jolla tarkoitetaan maksuvaateiden täytäntöönpanoa koskevaa menettelyä, jossa sen koko ulosmittauskelpoinen omaisuus käytetään yhdellä kertaa velkojen saamisen maksamiseen. Päämääränä on yrityksen varojen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jakaminen velkojen kesken. (Laitinen & Laitinen 2004, 16–17.)

Rahoituskriisin määritelmä perustuu maksukyvyttömyyden käsitteeseen, joka on määritelty seuraavilla tavoilla:

- Velallisen taloudellisen aseman heiketessä syntyy maksukyvyttömyyden esiaste, maksujen kasautuminen, joka jatkuessaan aiheuttaa maksukyvyttömyyden (Heinonen 1966, Laitinen & Laitinen 2004, 53 mukaan)

- Velallinen on maksukyvytön, jos se ei pysty maksamaan velkojaan niiden erääntyessä, eikä tämä olosuhde ole pelkästään tilapäistä. (Ovaska 1985 & Koski 1990, Laitinen & Laitisen 2004, 53 mukaan)

Maksukyvyttömyys voi olla pysyvää tai tilapäistä. Pysyvässä maksukyvyttömyystilassa yritys on menettänyt dynaamisen ja staattisen maksuvalmiutensa, johon pohjimmiltaan syynä on liiketoiminnan kannattamattomuus. Yritys voi tulla maksukyvyttömäksi myös poikkeuksellisen ja äkillisen vahingon, vastoinikäymisen tai ennalta arvaamattoman tapahtuman seurauksena, jota vastaan yritys ei ole suojautunut. Yleensä maksukyvyttömyys kuitenkin johtuu vuosien mittaan liiketoiminnan tappiollisuuden tai yritysjohton virheratkaisujen seurauksena. Maksukyvyttömyys muuttuu pysyväksi silloin, kun käytettävissä ja odotettavissa olevat kassaanmaksut jäävät pysyvästi kassastamaksuvelvoitteita pienemmiksi. Tällöin maksukyvyn kohentaminen ei voi perustua pelkästään lainan ottamiseen. Maksukyvyn pysyvä kohentuminen edellyttää kannattavaa liiketoimintaa. Tilapäinen maksukyvyttömyys voi kestää muutamia päiviä tai viikkoja tai mahdollisesti pidempään. Lyhytaikaisessa maksukyvyttömyydessä on yleensä kyse kannattavasta liiketoiminnasta, jossa esimerkiksi asiakkaiden maksuhäiriöt voivat aiheuttaa yritykselle tilapäistä maksukyvyttömyyttä. Pitkäaikaisemmassa mutta kuitenkin tilapäisessä maksukyvyttömyydessä on yleensä kyse aikaisemmin kannattavasta liiketoiminnasta, joka jostain syystä on tullut kannattamattomaksi ja joka ajan myötä kyetään muuttamaan takaisin kannattavaksi. Tilapäisesti kannattamattoman yrityksen maksukykyä voidaan parantaa lainanotolla jos kassaanmaksut ylittävät pitkällä aikavälillä kassastamaksuvelvoitteet mukaan lukien otetun lisälainan takaisinmaksun. (Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2007, 42–44.)

4 Keinoja oman pääoman korottamiseen

4.1.1 Bisnesenkelit ja listautuminen

Kun yritys tarvitsee lisää omaa pääomaa, voidaan kääntyä omistajayrittäjän sijaan toisten yksityishenkilöiden puoleen. Yksityissijoittajia, jotka sijoittavat omaa pääomaa sekä omaa aikaansa ja osaamistaan toisen yritykseen, kutsutaan bisnesenkeleiksi. (Leppiniemi & Lounasmeri 2015, luku 9.)

Suomessa toimii bisnesenkeleiden muodostamia verkostoja, jotka auttavat bisnesenkeleitä löytämään toisensa sekä sijoituskohteensa. Riskin hajauttamiseksi yksi bisnesenkeli sijoittaa yleensä useisiin yrityksiin ja bisnesenkelit sijoittavat myös yhdessä samaan kohteeseen, jolloin sijoitussumma ja riski jäävät pienemmäksi. (Leppiniemi & Lounasmeri 2015, luku 9.)

Listautumisella tarkoitetaan yhtiön osakkeen ottamista noteerattavaksi pörssilistalla. Listautuminen ei ole pelkästään rahoituskanavan valintaa koskeva päätös, vaan se vaikuttaa merkittävästi yrityksen asemaan ja yrityksen koko toimintaan. Listautumisen syyt liittyvät sekä listautuva yrityksen rahoitustavoitteisiin sekä sen omistajien tavoitteisiin lisätä omistuksen likvidiyyttä. (Leppiniemi & Lounasmeri 2015, luku 9.)

Listautuminen antaa yritykselle mahdollisuuden hankkia uutta riskirajaa aikaisemman omistajakunnan ulkopuolelta, joka saattaa olla nopeasti kasvavalle ja menestyvälle yritykselle rahoituskustannuksiltaan edullinen vaihtoehto, koska sijoittajan osinkovaatimukseen vaikuttavat yhtiön tulvaisuuden odotukset. Lisäksi noteerauksen ansiosta joka osakkeella on erillinen käypä arvonsa eli ne eivät enää ole vain osa yrityskokonaisuutta tai enemmistöosakkuutta. Noteeraus mahdollistaa myös osakkeiden merkintään sidottujen lainamuotojen eli vaihtovelkakirja- ja optiolainojen markkinaperusteisen käyttämisen. (Leppiniemi & Lounasmeri 2015, luku 9.)

4.1.2 Osakepääoman korottaminen ja osakkeiden antaminen

Osakepääoman korottamistavoista säädetään OYL 11:1:ssä. Säännöksen mukaan osakepääomaa voidaan korottaa kolmella tavalla:

1. merkitsemällä osakkeista optio-oikeuksista tai muista erityisistä oikeuksista maksettava merkintähinta kokonaan tai osittain osakepääomaan
2. siirtämällä osakepääomaan varoja vapaasta omasta pääomasta (rahas-
tokorotus) tai;
3. merkitsemällä osakepääomaan varoja, jotka muuten kuin edellä 1. kohdassa tarkoitettussa tapauksessa sijoitetaan yhtiöön edellytyksin, että ne merkitään osakepääomaan (osakepääomasijoitus).

Lisäksi osakepääomaa voidaan korottaa siirtämällä varoja vanhan osakeyhtiölain mukaisista ylikurssi- ja vararahastosta osakepääomaan. (Blummé 2008, 191; Airaksinen ym. 2014, II-osa luku 4.)

Yhtiökokouksen päätöksellä yhtiön osakkeiden määrää voidaan muuttaa osakeannilla, jossa annetaan uusia osakkeita tai luovutetaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita osakkeenomistajien tai jonkin muun tahon merkittäväksi. Osakeanti voidaan siis toteuttaa joko maksullisena tai maksuttomana. Maksullisessa osakeannissa osakkeista maksettava merkintähinta kirjataan osakepääomaan tai mahdollisesti kokonaan taikka osittain sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, jos osakeantipäätöksessä on näin määrätty. Jos osakkeilla on nimellisarvo, tulee korotus tehdä aina uusia osakkeita antaessa vähintään osakkeiden nimellisarvon määrällä. Osakkeenomistajilla on molemmissa osakeantitavoissa merkintäoikeus annettaviin uusiin osakkeisiin samassa suhteessa kuin he ennestään omistava yhtiön osakkeita. Lisäksi määräenemmistöllä on mahdollista toteuttaa suunnattu osakeanti, jossa osakkeita annetaan yhtiön ulkopuolisille tai muussa kuin aikaisemman omistuksen suhteessa osakkeenomistajille. Osakkeenomistajien merkintäetuoikeudesta voidaan poiketa kuitenkin vain, jos poikkeamiseen on yhtiön kannalta painava taloudellinen syy kuten esimerkiksi yrityskauppa, saneeraus tai henkilöstön kannustaminen. Maksullisessa osakeannissa osakkeet voidaan maksaa rahassa tai apporttiomaisuudella. (Koski & Sillanpää 2000, luku 10.)

Optio-oikeus on yhtiön liikkeeseen laskema pitkäaikainen merkintäoikeus, joka oikeuttaa saamaan uusia osakkeita tai yhtiön hallussa olevia omia osakkeita ennalta määritellyin ehdoin. Optio-oikeuksia voidaan käyttää yhtiön varainhankinnassa esimerkiksi liittämällä niitä työntekijöiden kannustepalkkausjärjestelmiin tai rahoitusinstrumenttien osaksi tai mahdollisesti muihin sopimuksiin. (Koski & Sillanpää 2000, luku 11; Airaksinen ym. 2014, luku 4.)

Osakepääomaa voidaan korottaa myös osakepääomasijoituksella, jossa sijoitetaan yhtiön ulkopuolisia varoja ilman, että tähän liittyisi osake- optio- tai muiden oikeuksien antamista (Patentti- ja rekisterihallitus).

Tämä tapa korottaa osakepääomaa ja siten omaa pääomaa on kuitenkin oman pääoman korjaamiseen työläämpi ja aikaa vievempi ratkaisu, koska osakepääoman korottaminen tulee aina rekisteröidä. Jos esimerkiksi huomataan tilinpäätösvaiheessa, että oma pääoma on negatiivinen ja halutaan korjata se korottamalla osakepääomaa, ei sitä ehditä tekemään nopeasti paperitöiden ja tarvittavien liitteiden hankkimisen takia.

4.1.3 Pääoman sijoitukset sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon

Luvussa 3.2 Vapaa oma pääoma mainittujen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon kirjattavien erien lisäksi osakeyhtiö voi vastaanottaa myös vapaaehtoisia pääomasijoituksia, joille ei anneta vastiketta kuten osakkeita. Yrityksen omana pääomana hankittu rahoitus on lähtökohtaisesti verovapaata. (Leppiniemi & Walden 2000, luku 7.)

Elinkeinoverolain mukaan veronalaista tuloa eivät ole yhtiön osakepääomana tai muuna pääomasijoituksena saamat erät. Tällaiset pääomasijoitukset eivät ole käsitteellisesti tuloa ja kirjanpidossa ne kirjataan tulokseen vaikuttamattomasti pääomatileille. Pääomasijoituksille on ominaista, että ne saadaan ilman välitöntä vastasuoritusta ja siihen liittyy tietynlainen palautusvelvollisuus esimerkiksi yhtiön purkautuessa. (Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360; Juusela ym. 2000, luku 7.)

4.1.4 Oman pääoman korjauslaskelman erät

4.1.4.1 Pääomalaina

Pääomalaina on välipääomarahoituksen tyypiesimerkki, joka otetaan huomioon laskennallisesti yhtiön omana pääomana oman pääoman menettämiseen liittyvässä tilanteessa. Pääomalaina on laina, jonka pääomaa ja korkoa voidaan maksaa vain laissa määrättyjen edellytysten täytyttyessä. Yhtiö ei saa antaa vakuutta pääomalainan pääoman, koron tai muun hyvityksen maksamisesta. Vain osakeyhtiölain mukaiset ehdot täyttävää lainaa pidetään pääomalainana. (Koski & Sillanpää 2000, luku 11; Airaksinen ym. 2014, luku 4.)

Tyypillinen pääomalainan antaja on osakkeenomistaja tai yrityksen muu merkittävä rahoittaja. Pääomalainaan liittyy sen välirahoitusominaisuuden takia sekä

luottoriski että sijoitusriski. Yleensä pääomalainan koron ja pääoman takaisinmaksuun ei liitetä maksukykyisyyssedellytystä, koska lainoihin katsotaan liittyvän koronmaksu- ja takaisinmaksuvelvollisuus. Jos pääomalaina on omaa taloudellisesti luonteeltaan omaa pääomaa, olisi hyvä liittää pääomalainan koron tai hyvityksen maksuun sekä lainan takaisinmaksuun myös maksukykyisyyssedellytys. Pääomalainoilla on keskenään yhtäläinen oikeus yhtiön varoihin, ellei ole sovittu muuta yhtiön ja pääomavelkojien kesken. Pääomalainan säännösten vastainen palauttaminen, koron maksu tai vakuuden antaminen katsotaan laittomaksi varojen jaoksi. (Blummé 2008, 213, 217, 219.)

Pääomalaina merkitään taseeseen erillisenä eränään. Pääomalaina on tarkoitettu yhtiön vakavaraisuuden parantamiseen ja erityisesti osakepääoman menettämistä johtuvien seuraamusten torjumiseen. Pääomalainan käyttö tarjoaa yhtiö pääosakkaalle tai saataviaan turvaavalle lainanantajalle osakepääomasi- joitusta joustavamman mahdollisuuden säilyttää yhtiön oma pääoma tietyllä tasolla. Pääomalainaehtoisen rahoituksen avulla yhtiö voi tietyissä tilanteissa parantaa vakavaraisuuteensa liittyviä tunnuslukuja ja siten alentaa vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen aiheuttamia kustannuksia. (Koski & Sillanpää 2000, luku 11.)

Pääomalainan laina-ajasta voidaan sopia vapaasti, mutta laina-ajasta sovittaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon pääomalainan laissa säädetyt palauttamisen edellytykset. Lisäksi lainaehtoja voidaan laina-aikana muuttaa, kunhan ei rikota lainapääoman palauttamista tai koronmaksua koskevia lain säännöksiä. (Koski & Sillanpää 2000, luku 11.)

4.1.4.2 Tilinpäätössiirrot

Tilinpäätössiirroissa on kysymys avoimesta tuloksen järjestelystä. Tilinpäätössiirrot muodostuvat vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 9).

Kirjanpitovelvollinen saa kirjata suunnitelman ylittäviä poistoja erityisistä syistä, kuten johtuen kirjanpidon ja verotuksen poistojen sidonnaisuudesta. Kirjanpidon ja verotuksen poistosidonnaisuus tarkoittaa kokonaispoistoa eli suunnitelman mukaisten poistojen ja poistoeron muutoksen summaa. Poistoeroa on mahdol-

lista tulouttaa myöhemmissä tilinpäätöksissä, ellei verotuksessa haluta tai voida vähentää asianomaisen tilikauden suunnitelman mukaista poistoa kokonaisuudessaan. (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 9.)

Vapaaehtoiset varaukset eivät ole liiketapahtumia vaan tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä muodostettavia tuloksenjärjestelyyn liittyviä tilinpäätössiirtoja. Vapaaehtoisia varauksia saa poistoerojen tavoin merkitä kirjanpitoon vain, jos ne ovat vähennyskelpoisia verotuksessa ja vaikuttavat kirjanpitovelvollisen verotettavan tulon ja veron määrään. Tärkeimmät verotuksessa hyväksyttävät vapaaehtoiset varaukset ovat jälleenhankintavaraus, toimintavaraus, hinnanlaskuvaraus ja asuintalovaraus. Takuuvarauksiin voi sisältyä vapaaehtoisia ja pakollisia varauksia. (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 9.)

4.1.4.3 Omaisuuden arvonnousut sekä erityisestä varovaisuudesta johtuvat erät

Taseen vastaavien erien arvonnousut eivät ole liiketapahtumia. Arvonnousut eivät yleensä aiheuta kirjauksia. Arvonnousuja eli hallussapitovoittoja voidaan merkitä rajoitetusti taseeseen pysyvien vastaavien arvonnousuksina ja ne säädelään tarkoin kirjanpitolaissa. (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 6.)

Pysyvien vastaavien arvonnousujen edellytykset ovat seuraavat:

- arvonnousukohde kuuluu pysyviin vastaaviin
- arvonnousukohde on maa- tai vesialue taikka arvopaperi, ei kuitenkaan kirjanpitolain 5:2a:ssä tarkoitettu rahoitusväline
- arvonnousukohteen todennäköinen luovutushinta on tilinpäätöspäivänä alkuperäistä hankintamenoa suurempi
- arvoero on olennainen ja pysyvä
- arvonnousu muodostetaan erityistä varovaisuutta noudattaen sekä;
- valittuja arvonnousuperiaatteita sovelletaan johdonmukaisesti (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 6.)

Arvonnousukselle ei ole säädetty vähimmäismäärää. Enintään se saa olla kohteen todennäköisen luovutushinnan ja kirjanpidossa vielä vähentämättä olevan hankintamenon välisen erotuksen suuruinen. Arvonnousun perustana tulee

olla asiantuntijan antama kirjallinen arvio arvonnkorotuskohteen arvosta ja arvonn pysyvyydestä. Arvonnkorotuksen tulee olla vähintään 10 % ollakseen olennainen. (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 6.)

Laskennallisia verovelkoja voi syntyä kahdella perusteella, jaksotuseroina tai väliaikaisina eroina. Arvonnkorotuksiin liittyvät väliaikaiset erot, jotka johtuvat kirjannpitoarvojen ja verotuksellisten arvojen muutosten kohdistumisesta eri tilikauksille. Vaatimus erityisen varovaisuuden noudattamisesta tarkoittaa, että laskennallinen verovelka esitetään lähtökohtaisesti taseessa ja tuloslaskelmassa sekä se otetaan huomioon, jos sen toteutumista pidetään todennäköisenä. Laskennallisia verovelkoja syntyy jaksotuseroista tilanteissa, joissa vero vähennetään verotuksessa aikaisemmalla tilikaudella kuin kirjannpidossa tai tulo esitetään kirjannpidossa tuottona aikaisemmalla tilikaudella kuin sitä verotetaan verotettavana tulona. (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2000, luku 4.)

5 Case Yritys X Oy: Negatiivinen oma pääoma

5.1 Yritys X Oy

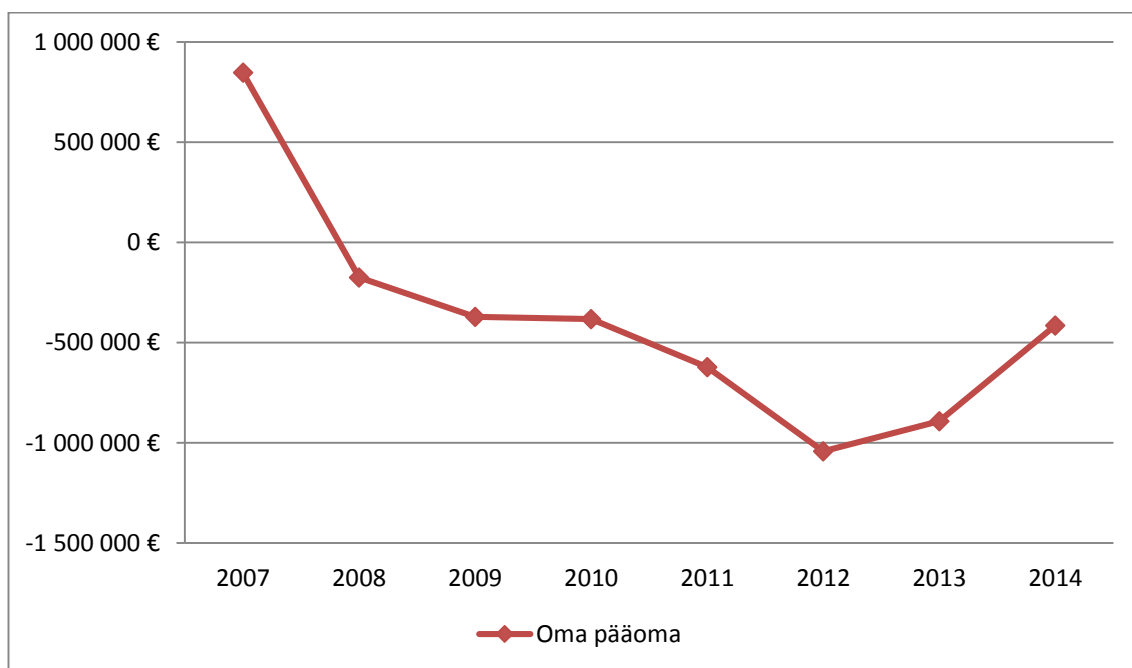
Yritys X Oy on Suomessa sijaitseva yritys, joka on toiminut 1990-luvulta lähtien. Yli puolet yrityksen tuotteista viedään tällä hetkellä Keski-Eurooppaan sekä Välimeren maihin. Kotimaan myynnin osuus yrityksen tuotannosta on vajaa puolet. Lisäksi tällä hetkellä käytävissä neuvotteluissa on mahdollisuus laajentaa markkinoita myös Länsi-Eurooppaan sekä Aasiaan.

Case-yritys on yksityinen osakeyhtiö, jossa on yksi pääosakas ja johon syksyn 2015 aikana tulee kaksi vähemmistöosakasta. Yhtiön osakkeita on yhteensä 100 kappaletta, joista kaikki osakkeet ovat yhtiön ulkopuolella. Omistus tulee jakautumaan seuraavasti: pääosakas 75,8 % ja vähemmistöosakkaat kumpikin 12,1 %.

Ennen 2015 tapahtunutta omistajanvaihdosta Yritys X Oy kuului konserniin, jossa emoyhtiönä oli suomalainen yritys, Yritys E Oy. Osakkeet jakaantuivat Yritys E Oy:n ja kahden yksityisen omistajan kesken.

5.2 Oman pääoman negatiivisuus

Tutkimuksessa olen ottanut tarkasteluun tilinpäätökset vuosilta 2007–2014. Yhtiön oma pääoma on mennyt negatiiviseksi vuonna 2008, joten mukaan on otettu myös yksi tilinpäätös vuodelta 2007, kun oma pääoma oli vielä positiivinen. Tilinpäätöksissä ajalla 2008–2014 yhtiön oma pääoma on negatiivinen (Kaavio 1).

Kaavio 1. Case-yrityksen oma pääoma vuosina 2007–2011

Tilinpäätösmateriaalina olen käyttänyt tuloslaskelmia, taseita, liitetietoja sekä tilintarkastuskertomuksia. Lisäksi olen saanut tutkittavakseni hallitukselle osoitetun tilintarkastuksen yhteenvedon vuodelta 2007 sekä tilintarkastusmuistion vuodelta 2008. Kirjanpitäjän mukaan muita muistioita tai pöytäkirjoja ei hänen arkistoistaan löytynyt. Koska yhtiö on pieni kirjanpitovelvollinen, ei sen tarvitse laatia kirjanpitolain mukaista toimintakertomusta. Yhtiön tulee kuitenkin esittää liitetiedoissa osakeyhtiönlain edellyttämät seikat, jos toimintakertomusta ei laadita. (Kirjanpitolautakunnan yleisohje toimintakertomuksen laatimisesta.) Vaadittavat tiedot löytyvät liitetiedoista case-yrityksen tilinpäätöksissä.

Muita asiakirjoja, joita olen saanut tutkittavakseni, ovat muun muassa nykyisen uuden hallituksen sekä yhtiökokouksen pöytäkirjat, osakassopimukset ja osakkeiden kauppakirjat sekä kaupparekisteriotteet.

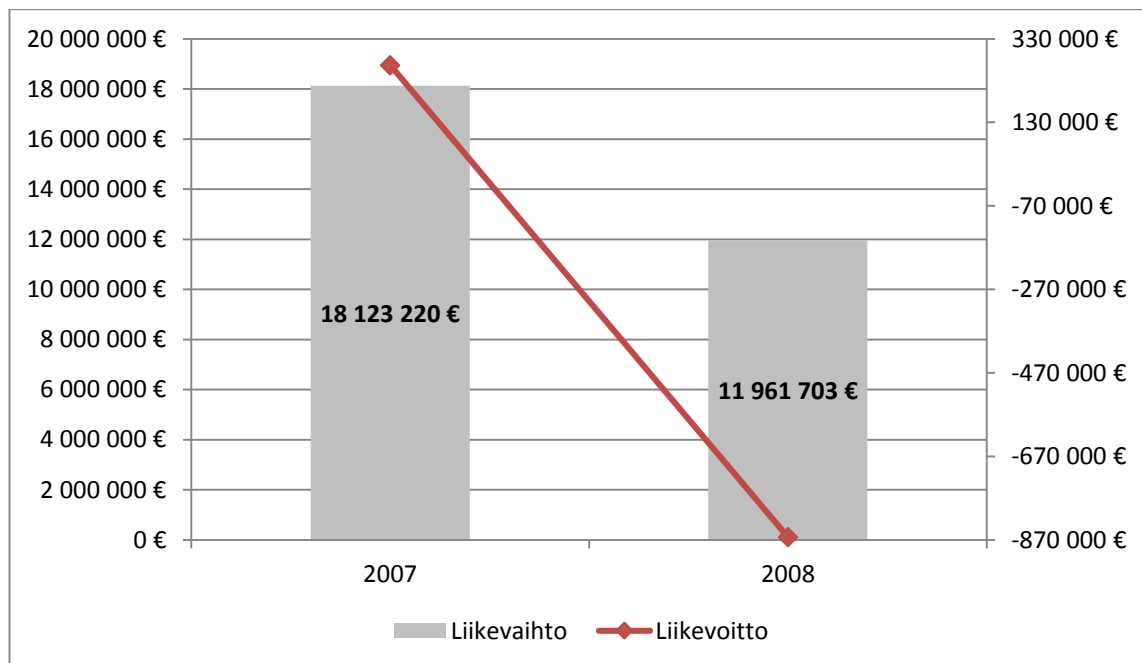
Kuten aikaisemmin mainittu, yhtiön oma pääoma meni negatiiviseksi vuonna 2008. Kuitenkin oman pääoman korjauslaskelmalla oma pääoma on positiivinen vuosina 2008–2010, jolloin myöskään rekisterimerkintää oman pääoman negatiivisuudesta ei ole tarvinnut tehdä.

Huolimatta tehdystä oman pääoman korjauslaskelmasta, vuodesta 2011 vuoteen 2014 saakka oma pääoma on kuitenkin negatiivinen. Yhtiön kaupparekisteriotteen mukaan osakepääoman menettäminen on rekisteröity 23. heinäkuuta 2012. Vuoden 2011 tilinpäätös on allekirjoitettu 20. huhtikuuta 2012, jolloin yhtiön hallituksen tiedossa on täytynyt olla yhtiön oman pääoman negatiivisuus. Velvollisuus ilmoittaa oman pääoman negatiivisuus kaupparekisteriin on näin tehty myöhässä.

5.2.1 Tilinpäätösten tarkastelu

5.2.1.1 Vuodet 2007 ja 2008 – Oman pääoman menettäminen

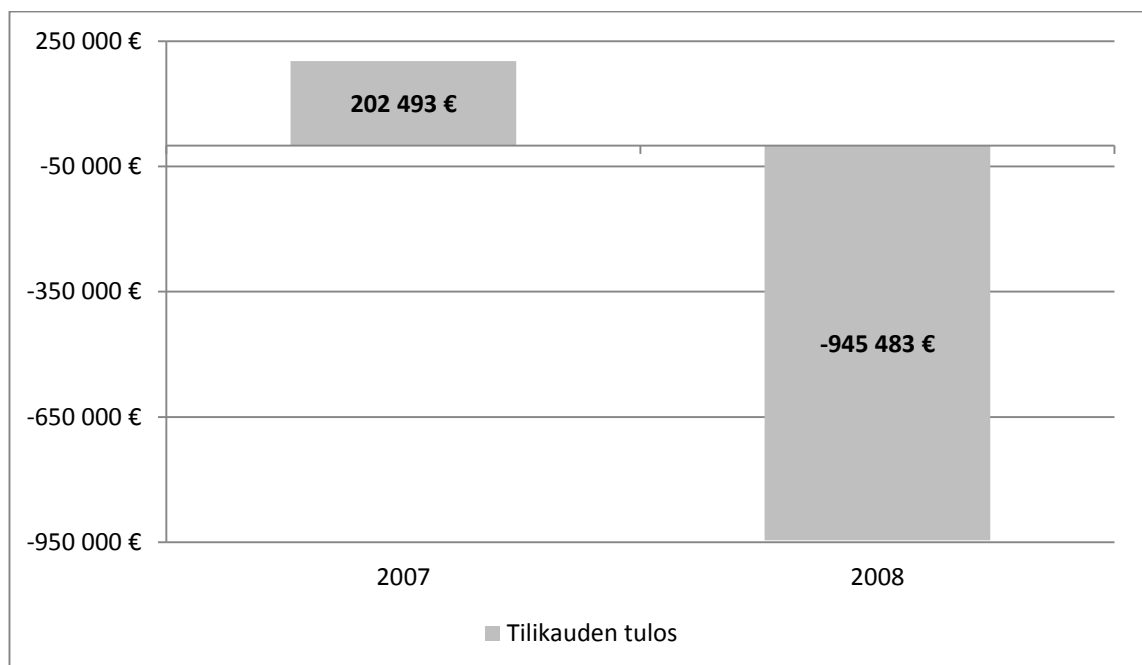
Verratessa vuosia 2007 ja 2008 sekä selvittäessä, miksi oma pääoma on mennyt negatiiviseksi vuonna 2008, sain liikevaihdon kohdalla kaavion 2 mukaisia tuloksia.

Kaavio 2. Case-yrityksen liikevaihto ja liikevoitto vuosina 2007 ja 2008

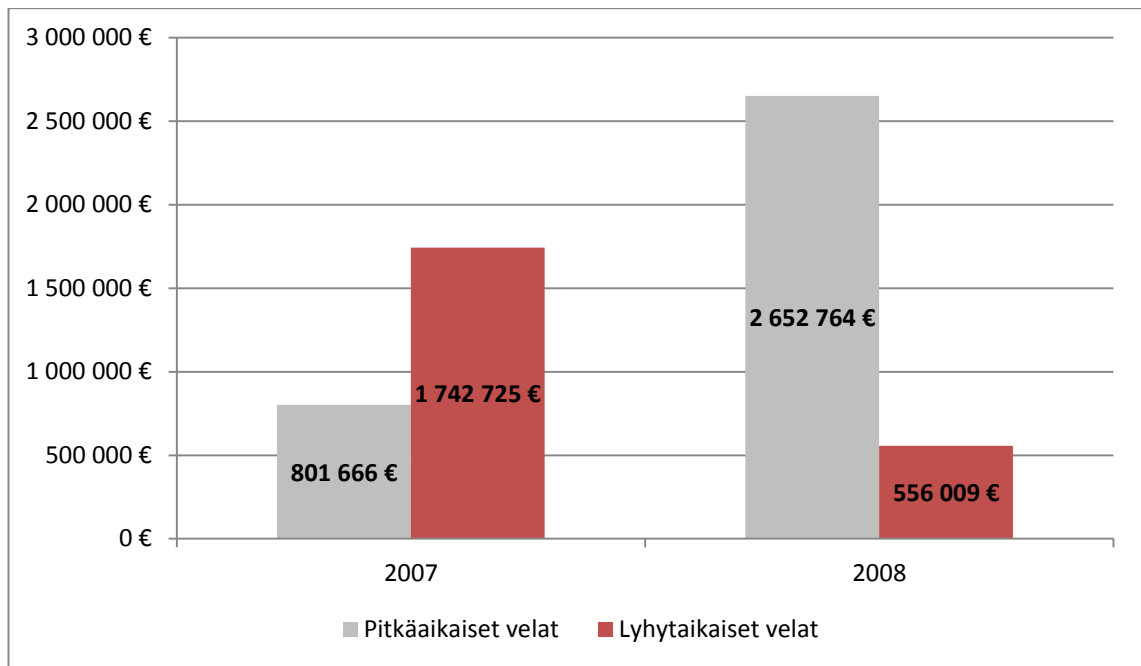

Kaaviossa 2 on havainnollistettu, mitä yrityksen liikevaihdolle on tapahtunut vuosien 2007 ja 2008 välillä. Vuonna 2008 liikevaihto (11,962 miljoonaa euroa) on romahtanut noin 34 prosenttia vuodesta 2007 (18,123 miljoonaa euroa). Vuoden 2008 ostot (10,088 miljoonaa euroa) eivät ole kuitenkaan laskeneet suhteessa liikevaihtoon yhtä paljon, joka on vaikuttanut liikevoittoon. Muut muuttuvat kulut ovat laskeneet vuodesta 2007, mutta silti liikevoitto on laskenut vuoden 2007 lukemista (267 026 euroa) vuonna 2008 (-863 276 euroa). Rahoituskuluista erityisesti korkokulut ovat kasvaneet vuodesta 2007. Liikevaihdon romahduksen, ostojen pienen laskun suhteessa liikevaihtoon ja korkokulujen hienoisen nousun seurauksena tilikaudella 2008 tappiota on tullut -945 483 euroa (Kaavio 3).

Kaavio 3. Case-yrityksen tilikauden tulos vuosina 2007 ja 2008

Tasetta tarkastellessa huomio kiinnittyy pitkäaikaisten velkojen suureen kasvuun, joka selittää kasvaneet rahoituskulut. Yhtiön pitkäaikainen velka kasvoi vuonna 2008 noin 230 prosenttia vuoteen 2007 verrattuna. Toisaalta lyhytaikainen velka pieneni noin 68 prosenttia, jolloin kokonaisvaltaisesti velat ovat kasvaneet vain 26 prosenttia (Kaavio 4).

Kaavio 4. Case-yrityksen pitkä- ja lyhytaikaiset velat vuosina 2007 ja 2008

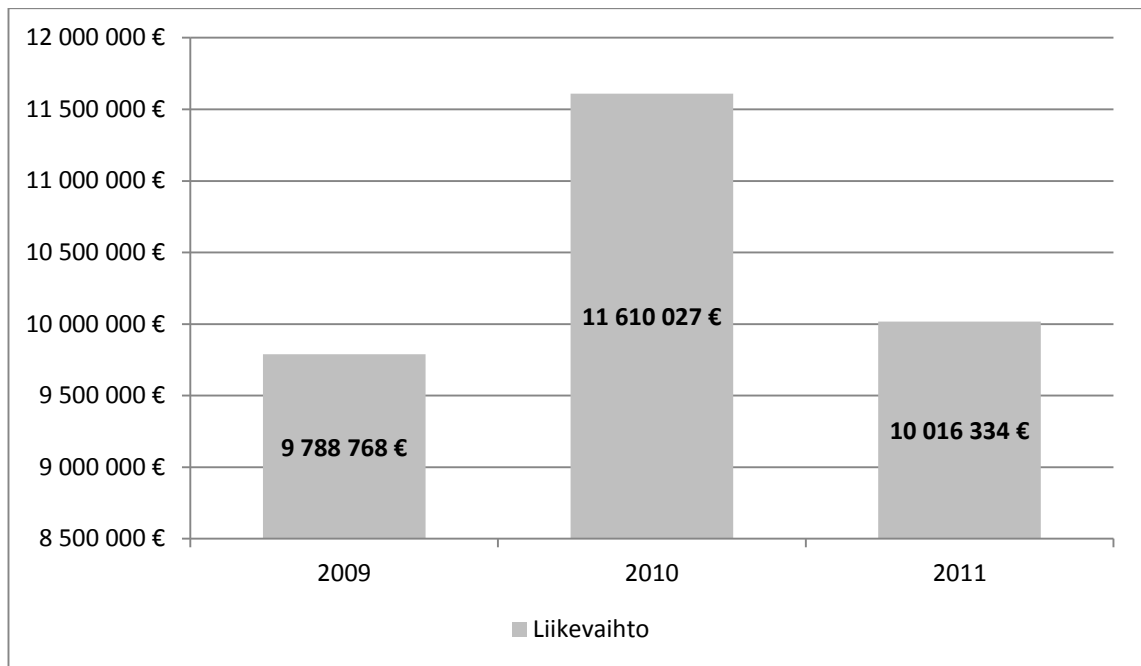
Suuria investointeja tai poistoja verrattuna vuoteen 2007 ei ole tehty, joten oman pääoman negatiivisuuteen johtaneita syitä ovat liikevaihdon romahtaminen, ostojen pieni lasku suhteessa liikevaihtoon sekä vieraan pääoman kasvaminen ja näin rahoituskulujen kasvaminen, joiden yhteisvaikutuksena tuloslaskelma näyttää tappiota -945 483 euroa. Kun tilikauden tappio lisätään taseeseen, menee oma pääoma -174 440 euroa negatiiviseksi. Taseessa on kuitenkin 200 000 euron suuruinen pääomalaina, joka on myös otettu huomioon oman pääoman korjauslaskelmassa. Näin korjattu oma pääoma on 25 560 euroa (Taulukko 2).

Taseen mukainen oma pääoma	-174 440
+ Pääomalaina	200 000
= Korjattu oma pääoma	25 560

Taulukko 2. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2008

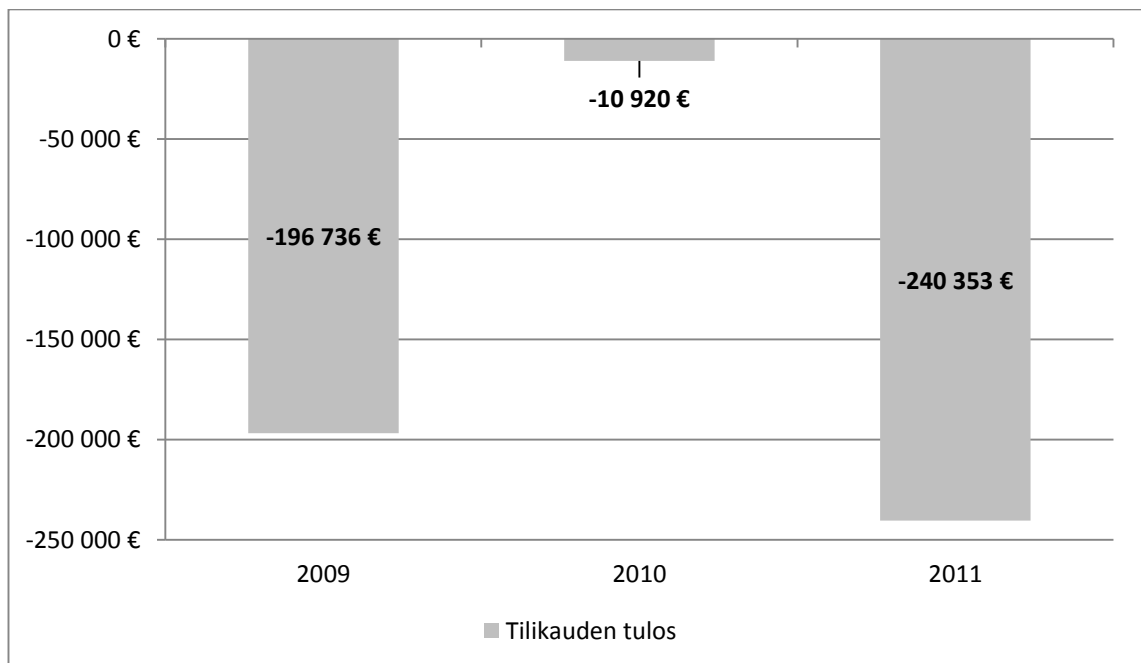
5.2.1.2 Vuodet 2009–2011 – Kaupparekisterimerkintä negatiivisuudesta

Yrityksen liikevaihto on heitellyt vuosina 2008–2011 vuoden 2007 lukemista. Liikevaihto on jatkanut laskuaan vuonna 2009, jolloin se laski 9,789 miljoonaan euroon. Vuonna 2010 liikevaihto on palannut vuoden 2008 lukemiin eli 11,610 miljoonaan euroon. Vuonna 2011 on tapahtunut jälleen pientä laskua. (Kaavio 5).

Kaavio 5. Case-yrityksen liikevaihto vuosina 2009–2011

Kuten kaaviossa 6 havainnollistetaan, tuloslaskelmat näyttävät tappiota myös vuosille 2009 (-196 736 euroa), 2010 (-10 920 euroa) ja 2011 (-240 353 euroa), jotka ovat laskeneet edelleen oman pääoman määrää.

Kaavio 6. Case-yrityksen tilikauden tulos vuosina 2009–2011

Yhtiö on muuttanut koneiden ja kaluston poistosuunnitelmaansa vuonna 2009, jolloin on päätetty että koneet ja kalusto poistetaan 12 vuodessa. Liitetietojen mukaan vaikutus tilikauden tulokseen on ollut 203 366 euroa parantava, mutta

yhtiön tilikauden tulos on silti tappiollinen. Vuonna 2010 tulosta on rasittanut muun muassa myyntisaamisissa ollut 126 538 euron suuruinen epävarma saattava, joka on tilikaudella kirjattu luottotappioksi.

Vuonna 2009 oman pääoman korjauslaskelman mukaisesti oma pääoma on 23 824 euroa (Taulukko 3), jossa on otettu 395 000 euron arvoinen pääomalaina huomioon.

Taseen mukainen oma pääoma	-371 176
+ Pääomalaina	395 000
= Korjattu oma pääoma	23 824

Taulukko 3. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2009

Sama pääomalaina on otettu huomioon myös vuoden 2010 liitetiedoissa, jossa laskelman jälkeen yhtiön oma pääoma on 12 904 euroa (Taulukko 4). Korjauslaskelman tehtyä oma pääoma on siis positiivinen vuosina 2009 ja 2010.

Taseen mukainen oma pääoma	-382 096
+ Pääomalaina	395 000
= Korjattu oma pääoma	12 904

Taulukko 4. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2010

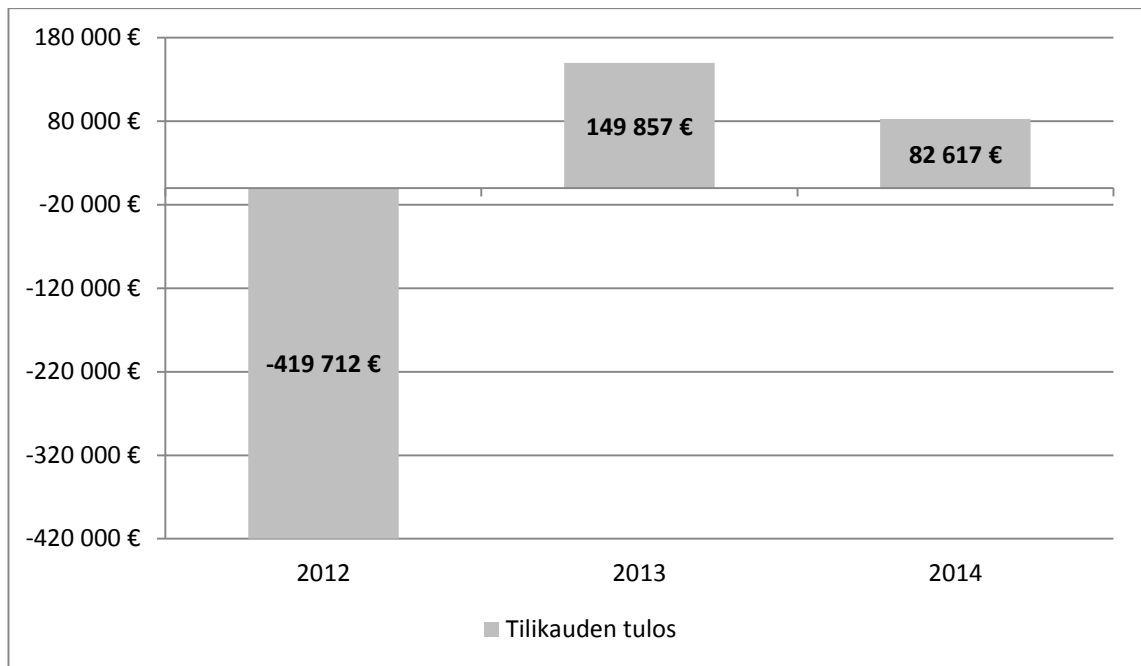
Vuoden 2011 tappio -240 353 taseeseen lisättynä on saanut oman pääoman painumaan -622 449 euroon. Vuonna 2011 oman pääoman korjauslaskelman perusteella, pääomalaina 395 000 euroa mukaan lukien, on oma pääoma -227 449 euroa negatiivinen (Taulukko 5). Tällöin siitä olisi pitänyt tehdä välittömästi ilmoitus kaupparekisteriin.

Taseen mukainen oma pääoma	-622 449
+ Pääomalaina	395 000
= Korjattu oma pääoma	-227 449

Taulukko 5. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2011

5.2.1.3 Vuodet 2012–2014 – Oman pääoman elpyminen osittain

Vuonna 2012 on tehty tappiota -419 712 euroa (Kaavio 7), joka on laskenut oman pääoman määrän -1 042 161 euroon taseessa.

Kaavio 7. Case-yrityksen tilikauden tulos vuosina 2012–2014

Kun pääomalaina otetaan huomioon, on korjattu oma pääoma -647 161 euroa (Taulukko 6).

Taseen mukainen oma pääoma	-1 042 161
+ Pääomalaina	395 000
= Korjattu oma pääoma	-647 161

Taulukko 6. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2012

Vuosina 2013 ja 2014 tilikauden tulos on ollut voitollinen, jolla on saatu elvytettyä omaa pääomaa. Tätä havainnollistetaan kaaviossa 7 sekä kaaviossa 1 tämä muutos näkyy käyrän nousuna vuosina 2012 ja 2013.

Yrityksen oma pääoma on vuonna 2013 (-892 304 euroa) edelleen negatiivinen. Pääomalaina huomioon ottaen korjattu pääoma on -497 304 vuonna 2013 (Taulukko 7).

Taseen mukainen oma pääoma	-892 304
+ Pääomalaina	395 000
= Korjattu oma pääoma	-497 304

Taulukko 7. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2013

Vuonna 2014 yrityksen pääomalaina 395 000 euroa on muutettu pääomistajien päätöksellä sijoitetun vapaan pääoman rahastoksi, jonka tarkoituksena on liitetietojen mukaan vahvistaa omaa pääomaa. Näin ollen korjauslaskelmaa oman pääoman määrästä ei ole tehty ja tase näyttää oman pääoman määräksi negatiivista -414 687 vuonna 2014.

5.2.1.4 Kuluva vuosi 2015

Vuoden 2014 liitetiedoissa arvioidaan todennäköistä tulevaa kehitystä ja kokonaisuudessaan vuodesta 2015 arvioidaan tulevan heikempi kuin vuodesta 2014. Johdon käsityksen mukaan kotimaan kysyntä tulee olemaan heikempi tänä vuonna vaisun talouskasvun ja kohdistuneen kerrostalorakentamisen takia.

Viennin arvioidaan vetävän vuoden 2015 lopussa johtuen Euroopan talouden piristymisestä sekä euron heikkenemisen vahvistavan kauppaa muilla markkinoilla ja mahdollistavan hintojen vahvistumisen. Toisaalta vientihintojen vahvistuminen nostaa myös raaka-aineen hintaa.

Lisäksi toimitusjohtajan mukaan vuoden 2015 korjattu budjetti näyttää karkean arvion mukaan 24 000 euroa positiivista tulosta.

5.2.2 Tilintarkastuskertomukset ja muut tilintarkastusasiakirjat

Yrityksessä on toiminut yhteensä kolme tilintarkastajaa vuosina 2007–2014. Heistä käytetään nimiä Tilintarkastaja A (toiminut vuonna 2007), Tilintarkastaja B (toiminut vuosina 2008–2010) sekä Tilintarkastaja C (toiminut vuosina 2011–2014).

5.2.2.1 Vuodet 2007–2010

Vuonna 2007 yrityksessä on toiminut Tilintarkastaja A, joka on antanut vuoden 2007 tilinpäätökselle vakiomuotoisen tilintarkastuskertomuksen. Mahdollisista epävarmuustekijöistä ei ole mitään mainintaa. Saamassani vuoden 2007 tilintarkastuksen yhteenvedossa ei ole mitään huomautettavaa yhtiön tilasta tai vaaratekijöistä, joilla olisi voitu mahdollisesti ennakoida oman pääoman meneminen negatiiviseksi.

Vuosina 2008–2010 yrityksessä on toiminut Tilintarkastaja B, joka on antanut mukautetun tilintarkastuskertomuksen vuosina 2008–2009 ja vuonna 2010 vakiomuotoisen tilintarkastuskertomuksen. Oman pääoman negatiivisuutta tai sen korjauslaskelmaa ei ole mainittu tilintarkastuskertomuksissa mitenkään. Tilintarkastaja B mainitsee kuitenkin case-yrityksen tuottaneen tappiota vuosina 2008–2009, mutta vuonna 2010 tappiosta ei ole mitään mainintaa. Tämä johtunee tappion pienestä määrästä verrattuna vuosiin 2008 ja 2009, joten olennaisuuden takia siitä ei ole mainintaa. Vuoden 2008 tilintarkastusmuistiossa ei ole myöskään tilintarkastajan osalta mitään huomautettavaa oman pääoman negatiivisuuden suhteen esimerkiksi toiminnan jatkuvuuden kannalta.

5.2.2.2 Vuodet 2011–2014

Tilintarkastaja C on toiminut yrityksessä vuosina 2011–2014. Vuoden 2011 tilintarkastuskertomuksessa on annettu vakiomuotoinen lausunto, jonka lisäksi lausuntoa mukauttamatta huomautus oman pääoman negatiivisuudesta ja siitä, että yhtiön hallitus ei ole tehnyt osakepääoman menettämisestä osakeyhtiönlain edellyttämää rekisteri-ilmoitusta.

Vuosien 2012 ja 2013 tilintarkastuskertomuksissa on myös annettu vakiomuotoinen lausunto. Vuoden 2012 tilintarkastuskertomukseen on lisätty kuitenkin tietyn seikan painottamista koskeva lisätieto oman pääoman negatiivisuudesta ja siitä, että lyhytaikaiset velat ylittävät yhtiön kirjanpidolliset kokonaisvarat sekä maininta näiden johtamisesta olennaiseen epävarmuuteen. Tilintarkastaja C mainitsee pääomalainan huomioon ottamisen, jonka jälkeenkin oma pääoma on negatiivinen. Kuten vuoden 2012 tilintarkastuskertomukseen, myös vuoden 2013 tilintarkastuskertomukseen on lisätty tiettyä seikkaa painottava lisätieto, jossa mainitaan myös oman pääoman negatiivisuus pääomalaina huomioiden. Lisäksi lausunnossa mainitaan yhtiön tuloksen olleen aiempia vuosia parempi ja voitollinen, mutta siitä huolimatta kokonaisvarat kattavat vain lyhytaikaisen vieraan pääoman, joka Tilintarkastaja C:n mukaan johtaa jälleen olennaiseen epävarmuuteen.

Vuonna 2014 tilintarkastuskertomuksessa on jälleen annettu vakiomuotoinen lausunto. Vuonna 2014 tilinpäätösten mukaan on tehty voittoa, joka ei kuitenkaan kata oman pääoman negatiivisuutta. Lisäksi koska pääomalaina on muu-

tettu liitetietojen mukaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoksi, luetaan se omaan pääomaan. Voitto ja SVOP-rahasto mukaan lukien oma pääoma on edelleen negatiivinen. Tilintarkastuskertomuksessa ei ole mainintaa siitä, että oma pääoma on edelleen negatiivinen tai että negatiivisuutta on saatu pienennettyä noin puolella vuodesta 2013.

5.2.3 Haastattelut

Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluna erillisellä kyselylomakkeella, jonka lähetin haastateltaville sähköpostilla. Tutkimukseen oli alun perin tarkoitus saada haastattelu yhteensä kuudelta henkilöltä eli neljältä tilintarkastajalta, kirjanpitäjältä sekä nykyiseltä toimitusjohtajalta.

Kahdesta yrityksen vanhemmasta tilintarkastajasta en löytänyt yhteystietoja, joten päätin tutkimuksen aikataulun kannalta, että en lähde näitä yhteystietoja etsimään, vaan tyydyn kahden uusimman tilintarkastajan haastatteluun. Sain vain yhdeltä, yrityksen uusimmalta tilintarkastajalta, vastauksen lomakkeeseen.

Kokonaisuudessaan haastatteluja on siis saatu yhdeltä tilintarkastajalta, yrityksen kirjanpitäjältä sekä nykyiseltä toimitusjohtajalta. Tutkimuksessa heistä käytetään tittelinsä mukaisia nimityksiä, kuten kirjanpitäjä ja toimitusjohtaja, paitsi tilintarkastajasta käytetään selvyiden vuoksi nimitystä Tilintarkastaja D (toimii vuodesta 2015 lähtien), koska Tilintarkastuskertomukset ja muut tilintarkastusasiakirjat -luvussa on myös käytetty näitä nimityksiä.

Haastattelukysymykset koskevat yleistä historiaa yrityksen kanssa sekä kysymyksiä negatiivisesta omasta pääomasta, kuten muun muassa negatiiviseksi menemisen ajankohtaa, tehtyjä toimenpiteitä ja oman pääoman seurantaa, negatiivisuuteen johtaneita syitä sekä mahdollisia elvytystoimenpiteitä.

5.2.3.1 Vastausten purku

Ensimmäinen haastateltava oli case-yrityksen kirjanpitäjä, joka on toiminut yrityksen kirjanpitäjänä vuodesta 2001 lähtien. Kirjanpitäjän tehtäviin kuuluvat kuukausittainen kirjanpito, veroilmoitukset sekä ostoreskontran hoito ja laskujen maksatus.

Kirjanpitäjä on tietoinen oman pääoman negatiivisuudesta ja sen negatiiviseksi menemisen ajankohdasta vuonna 2008. Hänen mukaansa lain vaatimat toimenpiteet tehtiin heti oman pääoman mentyä negatiiviseksi, joista hän mainitsee muun muassa yhtiön osakkaiden yhtiölle antaman 200 000 euron pääomalainan. Kyseinen pääomalaina luettiin oman pääoman veroiseksi, joten oma pääoma oli korjattuna positiivinen tehdessä liitetietoihin laskelmaa yhtiön varojen riittävyydestä. Oman pääoman negatiivisuuteen syiksi kirjanpitäjä mainitsee taloudellisen laman sekä tuotetun tavarankysynnän laskun Keski-Euroopassa. Oman pääoman määrän kehityksen seuranta tehdään hänen mukaansa kuukausittain budjettiseurannan avulla.

Kirjanpitäjä kertoo elvytystoimenpiteiden aloitetun, joista hän mainitsee rahoitusjärjestelyt, tuotekehittelyn sekä aktiivisen suhteidenhoidon keskeisiin sidosryhmiin.

Toinen haastateltava oli Tilintarkastaja D, joka toimii tällä hetkellä yrityksen tilintarkastajana. Aikaisempaa historiaa yhtiön kanssa löytyy vuodesta 2010 lähtien, jolloin hän on antanut neuvontaa yhtiön johdolle ennustelaskennassa sekä asiakirjojen laadinnassa.

Tilintarkastaja D on tietoinen oman pääoman negatiivisuudesta sekä sen negatiiviseksi menemisen ajankohdasta vuonna 2008. Hänen mukaansa lain vaatimat toimenpiteet tehtiin heti oman pääoman mentyä negatiiviseksi, joista hän mainitsee myös osakkaiden antaman pääomalainan, jonka määrä oli riittävä kattamaan oman pääoman vajauksen. Syyksi oman pääoman negatiivisuuteen Tilintarkastaja D mainitsee tappiollisen liiketoiminnan. Oman pääoman määrän kehityksen seuranta on hänen käsityksensä mukaan tehty yhtiön johdon puolesta aktiivisesti.

Tilintarkastaja D kertoi yhtiön kehittäneen toiminnan kannattavuutta vaihtelevalla menestyksellä elvytystoimenpiteenä. Lisäksi hän mainitsi toimialan olevan suhdanneherkkä ja yhtiöllä olleen vaikeaa keinoja kannattavuuden korjaamiseksi. Kesällä 2015 yhtiössä on omistajanvaihdoksen jälkeen Tilintarkastaja D:n mukaan käynnistetty voimakkaampi kehitystoiminta elvytyksen suhteen ja samalla yhtiön omaa pääomaa vahvistetaan lisäsijoituksilla.

Kolmas haastateltava oli yrityksen nykyinen toimitusjohtaja, joka on työskennellyt yrityksessä 16 vuotta, vuodesta 1999 lähtien. Hänen tehtäviinsä kuuluvat oston, myyntiin sekä henkilöstöpolitiikkaan liittyvät tehtävät.

Toimitusjohtaja on tietoinen oman pääoman negatiivisuudesta sekä sen menemisestä negatiiviseksi vuonna 2008. Myös toimitusjohtajan mukaan oman pääoman mentyä negatiiviseksi tehtiin lain vaatimat toimenpiteet, joista hän mainitsi silloisten omistajien myöntämän pääomalainan.

Yhdeksi syyksi oman pääoman negatiivisuuteen toimitusjohtaja mainitsi vuoden 2008 finanssikriisin, jonka seurauksena markkinat heikkenivät nopeasti. Lisäksi hän mainitsi yrityksen suurimman kotimaisen asiakkaan konkurssin ja siitä seuranneen luottotappion. Hänen mukaansa oman pääoman määrää on seurattu aktiivisesti.

Toimitusjohtaja kertoi yhtiön aloittaneen elvytystoimet ja mainitsi ensimmäisenä pääraaka-ainetoimittajien vaihdon, jotta raaka-aineen laatu saataisiin vastaamaan paremmin vientimyyntiä. Hän kertoi tuloksien näkyvän jo hyvin. Lisäksi hän mainitsi tehdyn omistajanvaihdoksen sekä pääomasijoituksen ja jo käynnissä olevan investoinnin, jonka kautta kannattavuutta tullaan parantamaan olennaisesti.

Lisäksi esitin toimitusjohtajalle ylimääräisen kysymyksen mahdollisista pysyvien vastaavien arvonkorotuksista, ja hänen käsityksensä mukaan pysyviin vastaaviin ei ole mahdollista tehdä arvonkorotuksia.

5.3 Oman pääoman korottaminen elvytystoimilla

5.3.1 Suunnattu maksullinen osakeanti sekä pääomasijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon

Kuten aikaisemmin luvussa Yritys X Oy mainittu, yhtiöön tulee syksyn aikana kaksi vähemmistöosakasta, mikä selvisi tutkimuksen aikana. Hallituksen pöytäkirjoista käy ilmi, että käynnistetyn investoinnin rahoittamiseksi osakaspohjaa tullaan laajentamaan. Vähemmistöosakkaiden merkittäväksi annetaan suunnatulla maksullisella osakeannilla yhteensä 32 osaketta, joiden merkintähinta on 9 375 euroa osaketta kohti. Kokonaismerkintähinta on tällöin 300 000 euroa.

Heidän lisäksi pääosakas sijoittaa yritykseen pääomaa, yhteensä 150 000 euroa. Yhteissumma 450 000 euroa tullaan kirjaamaan yhtiön vapaaseen omaan pääomaan, jolla on yhtiön toimitusjohtajan mukaan tarkoitus korjata oman pääoman negatiivisuus.

Kun yhtiön oma pääoma on 31.12.2014 ollut -414 687 euroa ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehdään yhteensä 450 000 euron suuruinen sijoitus, nousee oma pääoma positiiviseksi, 35 313 euroon. (Taulukko 8).

Taseen mukainen oma pääoma 31.12.2014	-414 687
+ Suunnattu maksullinen osakeanti	300 000
+ Pääosakkaan pääomasijoitus SVOP-rahastoon	150 000
= Oma pääoma	35 313

Taulukko 8. Case-yrityksen oma pääoma maksullisen osakeannin ja pääomasijoituksen jälkeen

Rekisterimerkinnän negatiivisesta omasta pääomasta voi poistaa kaupparekisteristä, kun oma pääoma on yli puolet osakepääomasta. Yrityksen osakepääoma on tällä hetkellä 75 685 euroa ja maksullisen osakeannin sekä pääosakkaan pääomasijoituksen jälkeen yrityksen oma pääoma on 35 313 euroa, joka on hieman alle puolet osakepääomasta. Näin ollen yritys ei voi vielä poistaa rekisterimerkintää kaupparekisteristä. Kun yrityksen oma pääoma nousee yli 37 843 euron, voidaan rekisterimerkintä oman pääoman negatiivisuudesta poistaa.

Toimitusjohtajan mukaan vuoden 2015 korjatun budjetin mukaan näyttäisi kuitenkin siltä, että yritys tulee tekemään karkeasti arvioituna voittoa noin 24 000 euroa. Kun tämä lisätään tilikauden voittona omaan pääomaan, olettaen että osinkoja ei makseta, nousee oma pääoma 59 313 euroa positiiviseksi. Jos siis budjettiennuste toteutuu, tulee yrityksen oma pääoma olemaan 59 313 euroa positiivinen, joka näin on yli puolet osakepääomasta ja tällöin rekisterimerkintä oman pääoman negatiivisuudesta voidaan tulla poistamaan.

5.3.2 Arvonkorotukset ja tilinpäätössiirrot tilinpäätöksissä

Yhtiön vuoden 2014 tilinpäätöksen liitetietojen mukaisesti yhtiön pysyvät vastaavat on arvostettu muuttuvaan hankintamenoonsa ja hankintameno poistetaan ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti eli arvioidun taloudellisen pitoajan mukaan. Lisäksi vuosien 2011–2013 liitetiedoissa mainitaan, että hallituksen näkemyksen mukaan tuotantolaitoksen käypä arvo on selvästi korkeampi kuin näiden vuosien kirjanpitoarvo. Yrityksen toimitusjohtajan käsityksen mukaan pysyviin vastaaviin ei ole mahdollista tehdä arvonkorotuksia. Lisäksi yhtiöllä ei ole omistuksessaan maa- tai vesialueita, joihin voitaisiin tehdä arvonkorotuksia. Tuotantolaitos sekä tulevat investoinnit sijaitsevat vuokratonteilla.

Yhtiöllä ei ole myöskään poistoeroa tai vapaaehtoisia varauksia taseessaan, joita voitaisiin mahdollisesti käyttää oman pääoman korjauslaskelmassa.

6 Tulosten pohdinta ja yhteenveto

6.1 Oman pääoman menettäminen ja siihen reagointi

Oman pääoman mennessä negatiiviseksi vuonna 2008 yhtiön osakas on myöntänyt yhtiölle pääomalainaa 200 000 euroa. Kyseinen pääomalaina on otettu huomioon oman pääoman korjauslaskelmassa. Tämä on korjannut oman pääoman määrän positiiviseksi, eikä rekisterimerkintää oman pääoman menettämisestä ole tarvinnut tehdä kaupparekisteriin.

Vuonna 2007 koneiden ja kaluston poistoeroa on kertynyt 122 864 euroa. Tämä on otettu huomioon vuoden 2008 verotuksessa vähennyksenä. Kertynyttä poistoeroa olisi voitu käyttää pääoman korjauslaskelmassa yhtenä korjauseränä. Toisaalta pääomalainan antaminen yhtiölle on ollut riittävä keino saada oma pääoma korjauslaskelman avulla positiiviseksi, joten tähän ei ole ollut tarvetta.

Vuonna 2009 yhtiön osakas on myöntänyt 195 000 euron pääomalainan, jolloin yhtiöllä on ollut edellinen pääomalaina mukaan laskettuna 395 000 euroa pääomalainaa yhteensä. Pääomalaina on jälleen käytetty oman pääoman korjauslaskelmassa, jolla on saatu korjattua oma pääoma positiiviseksi.

Vuonna 2011 oman pääoman korjauslaskelmassa on käytetty 395 000 euron suuruinen pääomalaina korjaamaan yhtiön oma pääoma. Muita oman pääoman korjauslaskelmassa käytettäviä eriä kuten poistoeroa tai mahdollisia tehtäviä arvonnkorotuksia ei ole vuonna 2011 ollut, joten niitä ei ole ollut mahdollista käyttää oman pääoman korjauslaskelmassa. Yhtiön oma pääoma on näin ollen ollut ensi kertaa korjauslaskelmankin tehtyä negatiivinen. Tilintarkastuskertomuksessa on huomautettu yhtiön oman pääoman negatiivisuudesta ja puuttuvasta oman pääoman menettämisen kaupparekisteri-ilmoituksesta. Yhtiö on tehnyt merkinnän vuoden 2011 oman pääoman negatiivisuudesta 23. heinäkuuta 2012 kaupparekisteriin. Yhtiön hallituksen tiedossa on kuitenkin jo huhtikuussa 2012 täytynyt olla tilinpäätöksen valmistuttua oman pääoman negatiivisuus, jolloin rekisterimerkintä olisi tullut tehdä välittömästi. Lisäksi haastattelujen mukaan yhtiö on seurannut oman pääoman kehittymistä aktiivisesti, jolloin voi olettaa oman pääoman menettämisen olleen tiedossa jo aikaisemmin. Velvollisuus ilmoittaa oman pääoman menettäminen on näin tehty kaupparekisteriin myöhässä.

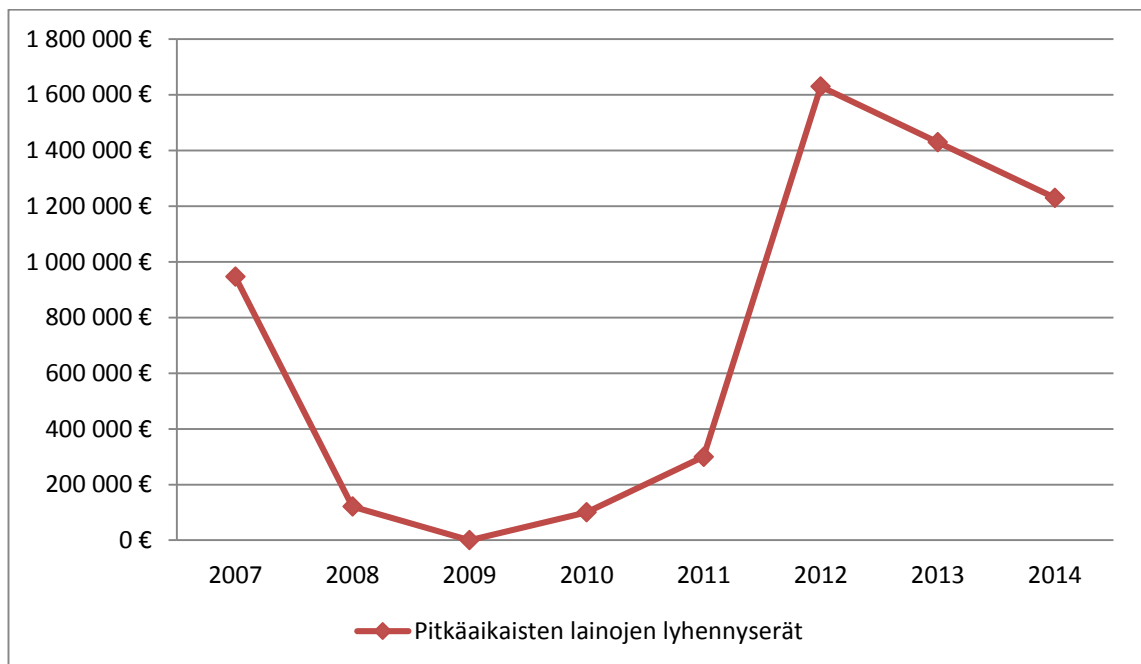
Haastattelujen mukaan yrityksen oman pääoman tilaa on seurattu aktiivisesti vuosien varrella, mutta silti oman pääoman menetyksiä ei ole pystytty estämään. Suhdanneherkkä toimiala ja näin kertyneet tappiot ovat syöneet omaa pääomaa.

6.2 Kannattavuus, vakavaraisuus ja maksukyky

Suhdanneherkkä toimiala itsessään on jo haasteellinen ja sillä on suuri vaikutus yrityksen liikevaihtoon ja tulokseen. Case-yrityksen tapauksessa liikevaihdon pienikin romahdus voi vaikuttaa suuresti tulokseen, jos muuttuvat ja kiinteät kulut pysyvät keskimääräisesti samoina. Kulut suhteessa yrityksen liikevaihtoon ovat melko suuret. Esimerkiksi tuoreimmassa tilinpäätöksessä vuonna 2014 ovat materiaalit ja palvelut olleet 78,2 % liikevaihdosta ja liiketoiminnan muut kulut 16,7 % liikevaihdosta.

Yrityksen vuoden 2014 tasetta tarkastellessa yhtiöllä on paljon vierasta pääomaa verrattuna oman pääoman määrään. Erityisesti silmään pistävät pitkäai-

kaisten lainojen lyhennyserien suuret summat, jotka ovat parina viime vuotena olleet erityisen suuret (Kaavio 8).

Kaavio 8. Case-yrityksen pitkäaikaisten lainojen lyhennyserät vuosina 2007–2014

Kannattamaton liiketoiminta ja suuret tappiot ovat supistaneet yrityksen omaa pääomaa ja näin huonontaneet vakavaraisuutta. Tunnuslukuista omavaraisuusaste ja oman pääoman tuotto ovat negatiivisia, koska oma pääoma on negatiivinen. Huono kannattavuus ja vakavaraisuus ovat yhteydessä yrityksen maksukykyyn. Kun tulorahoitus ei ole riittävää, ei yritykselle jää riittävästi varoja kattamaan juoksevia kuluja. Tämä vaikuttaa suoraan yrityksen maksukykyyn ja se voi tilapäisesti tai kokonaan heikentyä. Kun tarkastellaan yrityksen maksukyvyn tunnuslukuja vuodelta 2014, quick ratiota (0,2) ja current ratiota (0,6), ovat molemmat heikkoja. Tosin ne kuvaavat vain tilinpäätöshetkeä, joten niiden perusteella yleistysä ei voi tehdä.

6.3 Elvytystoimet oman pääoman korjaamiseksi

Elvytystoimena pääomalaina on ollut nopea ja helppo keino auttaa oman pääoman menettänyttä yhtiötä. Pääomalainan saa lukea mukaan oman pääoman korjauslaskelmaan, joten lainan täyttäessä osakeyhtiölaissa säädetyt edellytykset pääomalainalle, on se ollut tehokas keino nostaa nopeasti oma pääoma sen

menettämisen havaitsemisen jälkeen positiiviseksi. Yhtiölle ei ole kuitenkaan myönnetty vuoden 2009 jälkeen enempää pääomalainaa, vaikka yhtiön oman pääoman negatiivisuus on kasvanut vuoteen 2012 asti. Huono kannattavuus, vuoden 2010 luottotappiot, taloudellisesta lamasta johtuva kysynnän lasku sekä kokonaisuudessaan suhdanneherkkä toimiala ovat alentaneet edelleen yhtiön pääomaa, koska yhtiö on tehnyt tappiota vuoteen 2012 asti.

Vuoden 2011 liitetiedoissa yhtiö on tehnyt arvion toiminnallisista riskeistä ja epävarmuustekijöistä, joissa mainitaan riskien liittyvän muun muassa raaka-aineen saatavuuteen ja hintaan sekä tuotetun tavaran markkinahinnan kehittymiseen, joka vaikuttaa samalla yleisen talouden kehittymiseen Euroopassa. Myös sidosryhmät on mainittu olennaisena riskinä, mutta suhteita keskeisiin sidosryhmiin hoidetaan aktiivisesti sekä liitetietojen että Tilintarkastaja D:n haastattelun mukaan. Lisäksi mainitaan yhtiön olevan toiminnalliseen tulokseen nähden ylivelkainen ja ilman lainojen lyhennysvapauden saamista vuoteen 2012 asti, olisi yritys joutunut likviditeettikriisiin.

Vuosina 2013 ja 2014 yhtiön tilikauden tulos on ollut voitollinen, jolla on myös saatu pienennettyä oman pääoman negatiivisuutta. Yhtiön toimitusjohtajan mukaan tulevilla investoinneilla tullaan parantamaan olennaisesti yhtiön kannattavuutta, joka tulee parantamaan yhtiön liikevoittoa ja toiminnasta tulee voitollista. Lisäksi jo tehdyistä elvytystoimista, eli pääraaka-ainetoimittajien vaihdosta, on saatu positiivisia tuloksia.

Vähemmistöosakkaille suunnatulla maksullisella osakeannilla sekä pääosakkaan pääomasijoituksella sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon saadaan korjattua oma pääoma positiiviseksi. Pääomasijoitus on helppo ja nopea tapa saada yhtiöön lisärahoitusta, jolla myös saadaan samalla korjattua yhtiön oma pääoma. Oman pääoman ylläpitäminen positiivisena tulee kuitenkin lisäksi vaatimaan kannattavuuden parantamista pitkällä aikavälillä, koska muuten tappiollinen ja kannattamaton liiketoiminta painaa yhtiön oman pääoman jälleen negatiiviseksi. Lisäksi sijoituksesta ei tule yhtiölle ylimääräisiä kuluja, koska yhtiöön tehtävä pääomasijoitus ei ole veronalaista tuloa. Tietysti osakkailla on tietyt pääomanpalautukseen liittyvät odotukset, jotka aikanaan yhtiön tilan parannuttua maksetaan takaisin osinkoina. Lisäksi toimitusjohtajan mukaan yhtiön pää-

osakkaan omistusosuus on jätetty suureksi, jos yhtiöön tulevaisuudessa otetaan vielä lisää osakkaita rahoitusmielessä.

Kun yrityksen toiminta saadaan kannattavaksi investoinneilla, parantuu yritykseen tuleva tulorahoitus. Tulorahoituksella pystytään näin kattamaan paremmin muuttuvat ja kiinteät kulut, eikä lainaa tarvitse ottaa kattamaan tulorahoituksen puutetta ja näin päätyä ylivelkaiseksi sekä rahoituskriisiin. Kun toiminta saadaan kannattavaksi, parantuu myös yrityksen vakavaraisuus maksukyvyn lisäksi pitkällä aikavälillä, kun omaa pääomaa saadaan vahvistettua ja korotettua. Lisäksi kun oman pääoman määrä on tarpeeksi suuri ja yhtiön tila vakaa, on mahdollista miettiä myös osinkojen jakamista, jolloin omistajatkin saavat oman osuutensa sijoituksilleen.

6.4 Tutkimuksen yhteenveto

Haastattelujen vastausten yhteinen linja osoittaa, että yrityksessä on seurattu oman pääoman määrän kehitystä ja reagoitu oman pääoman menettämiseen heti, lukuun ottamatta rekisterimerkinnän tekemistä myöhässä. Suhdanneherkän toimialan takia yritys alkoi tehdä tappiota vuodesta 2008 lähtien, jolloin syntyi finanssikriisi. Kannattavuus heikkeni ja tappiot söivät yrityksen omaa pääomaa. Pääomalainalla saatiin korjattua yrityksen oma pääoma vuoteen 2011 asti, jolloin korjauslaskelmankin jälkeen se painui negatiiviseksi.

Elvytystoimien avulla on saatu parannettua yrityksen kannattavuutta ja yritys onkin tehnyt voittoa vuosina 2013 ja 2014, jolla on saatu elvytettyä myös omaa pääomaa osittain. Nykyinen käynnissä oleva investointi parantaa edelleen yrityksen kannattavuutta sekä laajentaa samalla asiakaskuntaa.

Vähemmistöosakkaiden mukaantulo tuo lisää pääomaa yritykseen suunnatun maksullisen osakeannin kautta, ja kun pääosakas tekee yritykseen myös pääomasijoituksen, saadaan yrityksen oma pääoma korjattua positiiviseksi.

Lisäksi jos vuoden 2015 korjattu budjettiennuste toteutuu, tulee oma pääoma olemaan tilikauden päätyttyä yli puolet osakepääomasta, jolloin kaupparekisterimerkintä oman pääoman menettämisestä voidaan kokonaan poistaa.

Kaaviot, kuvat ja taulukot

Kaaviot

- Kaavio 1. Case-yrityksen oma pääoma vuosina 2007–2011, s. 39
- Kaavio 2. Case-yrityksen liikevaihto ja liikevoitto vuosina 2007 ja 2008, s. 40
- Kaavio 3. Case-yrityksen tilikauden tulos vuosina 2007 ja 2008, s. 41
- Kaavio 4. Case-yrityksen pitkä- ja lyhytaikaiset velat vuosina 2007 ja 2008, s. 42
- Kaavio 5. Case-yrityksen liikevaihto vuosina 2009–2011, s. 43
- Kaavio 6. Case-yrityksen tilikauden tulos vuosina 2009–2011, s. 43
- Kaavio 7. Case-yrityksen tilikauden tulos vuosina 2012–2014, s. 45
- Kaavio 8. Case-yrityksen pitkäaikaisten lainojen lyhennyserät vuosina 2007–2014, s. 54

Kuvat

- Kuva 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys, s. 7
- Kuva 2. Osakeyhtiön hallinto, s. 11
- Kuva 3. Osakeyhtiön pääomarakenne, s. 14
- Kuva 4. Yrityksen keskeiset päätöksentekotilanteet pääoman riittävyyden ja maksukyvyn kannalta, s. 18
- Kuva 5. Yrityksen toiminnan jatkuvuuden taloudelliset perusedellytykset, s. 24
- Kuva 6. Yrityksen terveyskolmio, s. 25
- Kuva 7. Yrityksen rahoituskriisin syntyminen, s. 31

Taulukot

- Taulukko 1. Oman pääoman tarkistuslaskelma, s. 23
- Taulukko 2. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2008, s. 42
- Taulukko 3. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2009, s. 44
- Taulukko 4. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2010, s. 44
- Taulukko 5. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2011, s. 44
- Taulukko 6. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2012, s. 45
- Taulukko 7. Case-yrityksen korjattu oma pääoma vuonna 2013, s. 45
- Taulukko 8. Case-yrityksen oma pääoma maksullisen osakeannin ja pääomasijoituksen jälkeen, s. 51

Lähteet

- Airaksinen M., Bärlund J., Jauhiainen J., Kaisanlahti T., Knuts M., Kuoppamäki T., Kymäläinen S., Mähönen J., Pihlajanrinne T., Raitio J., Rissanen K., Viitanen K., Villa S. & Wilhelmsson T. 2014. Yritysoikeus. Helsinki: Talentum Media Oy. Päivitetty 30.6.2015. Luettu 22.7.2015.
- Blummé, N. 2008. Osakeyhtiön tilintarkastus. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Blummé N., Kaarenoja A. & Suontausta S. 2007. Maksukyky ja osakeyhtiön varojen jakaminen. Helsinki: KHT-Media Oy.
- Eskola, J. & Suoranta J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Juusela, J., Nykänen, O., Tikka, K. S. & Viitala, T. Alkuperäinen painos 1985. Verkkopainos 2000. Yritysverotus I-II. Helsinki: Talentum Media Oy. Päivitetty 10.8.2015. Luettu 23.9.2015.
- Kaisanlahti T., Leppiniemi J. & Leppiniemi R. Alkuperäinen painos 1995. Verkkopainos 2000. Oikeat ja riittävät kirjaukset. Helsinki: Talentum Media Oy. Päivitetty 24.2.2014. Luettu 22.7.2015.
- Kansainväliset tilinpäätösstandardit. IAS 16.
https://circabc.europa.eu/d/d/workspace/SpacesStore/3b46c736-6b99-4fd4-9ca1-01330854ba9f/IFRS%20Consolidated%20annex_fi.pdf. Luettu 22.7.2015.
- Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus rahoitusvälineiden arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen 1315/2004.
- KHT-yhdistys. 2010. Tilintarkastajan rooli asiakasyrityksen taloudellisissa vaikeuksissa. Helsinki: KHT-Media Oy.
- Kirjanpitolautakunnan yleisohje toimintakertomuksen laatimisesta 12.9.2006.
- Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.
- KKO:1990:177. Korkeimman oikeuden ratkaisu. Osakeyhtiö, hallitus, toimitusjohtaja.
- Koski, P. & Sillanpää, M. J. Alkuperäinen painos 1988. Verkkopainos 2000. Yhtiöoikeus. Helsinki: Talentum Media Oy. Päivitetty 10.5.2015. Luettu 23.7.2015.
- Kyläkallio K. 2010. Osakeyhtiön osakepääoman pysyvyydestä. Tilisanomat. 2010. <http://tilisanomat.fi/content/osakeyhti%C3%B6n-osakep%C3%A4%C3%A4oman-pysyvyydest%C3%A4>. Luettu 21.7.2015.

Laitinen, E. K. & Laitinen T. 2004. Yrityksen rahoituskriisin ennustaminen. Helsinki: Talentum Media Oy.

Laitinen E. K. & Laitinen T. 2014. Yrityksen maksukyky. Arviointi ja ennakointi. Helsinki: KHT-Media Oy.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360.

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 1142/2005.

Leppiniemi, J. & Lounasmeri, S. 2015. Yritysrahoitus. Helsinki: Talentum Media Oy. Päivitetty 7.5.2015. Luettu 22.7.2015.

Leppiniemi, J. & Walden, R. Alkuperäinen painos 1993. Verkkopainos 2000. Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. Helsinki: Talentum Media Oy. Päivitetty 8.2.2015. Luettu 23.9.2015.

Mähönen, J. 2009. Osakeyhtiön taloudellinen raportointi ja tilintarkastus. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Osakeyhtiölain muutossäädös 13.4.2007/461.

Patentti- ja rekisterihallitus. Osakepääoman korottaminen.
<https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/muutokset/osakepaaomankorotus.html>

Patentti- ja rekisterihallitus. Osakepääoman menettäminen.
<https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/muutokset/menettaminen.html>

Salo, K. 2008. Osakeyhtiön pääomarakenne ja varojen jako. Kajaanin ammatti-korkeakoulu.

Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459.

Tilintarkastuslautakunnan tutkintaratkaisut 2/2011.
<http://tilintarkastuslautakunta.fi/files/2012/08/tutkintaratkaisut20111.pdf>

Tomperi, S. 2011. Kehittyvä kirjanpito. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Valtiovarainministeriön päätös liikeosakkeen verotusarvon perusteista 1554/1992.

Verohallinto. Tuloverotus - osakeyhtiö ja osuuskunta. https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio_ja_osuuskunta/Tuloverotus. Päivitetty 13.2.2015. Luettu 19.9.2015.

Liite 1 - Haastattelukysymykset Tilintarkastaja D:lle ja yrityksen kirjanpitäjälle

Case Yritys X Oy: Negatiivinen oma pääoma

Alla on kysymyksiä koskien opinnäytetyötäni. Kysymykset koskevat yrityksen negatiivista omaa pääomaa ja syitä sen aiheutumiselle. Tarkoitukseni on tutkimuksessa kartoittaa taustoja negatiivisen oman pääoman syntymiselle sekä listata mahdolliset elvytystoimet, jotka on aloitettu tai tullaan aloittamaan tai olisivat mahdollisia oman pääoman korjaamiseksi.

Kaikki tiedot tullaan pitämään salaisina ja vastaajat anonyymeinä.

1. Mikä on roolisi yrityksessä ja mitä tehtäviisi kuuluu?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

2. Kuinka kauan olet työskennellyt yrityksessä tai yritys on ollut asiakkaanasi?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

3. Milloin yrityksen oma pääoma meni negatiiviseksi?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

4. Tehtiinkö lain vaatimat toimenpiteet heti oman pääoman mentyä negatiiviseksi? Jos tehtiin, niin selosta tehdyt toimenpiteet alla.

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

5. Mitkä ovat oman pääoman negatiivisuuteen johtaneet syyt?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

6. Seurattiinko oman pääoman määrän kehitystä mitenkään?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

**7. Onko elvytystoimenpiteet aloitettu?
Jos on, niin mitä toimenpiteitä on aloitettu ja mitä suunnitteilla?**

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

8. Jos elvytystoimenpiteitä ei ole aloitettu, mikä olisi mielestäsi hyvä keino lähteä elvyttämään yrityksen omaa pääomaa?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Liite 2 - Haastattelukysymykset yrityksen toimitusjohtajalle

Case Yritys X Oy: Negatiivinen oma pääoma

Alla on kysymyksiä koskien opinnäytetyötäni. Kysymykset koskevat yrityksen negatiivista omaa pääomaa ja syitä sen aiheutumiselle. Tarkoitukseni on tutkimuksessa kartoittaa taustoja negatiivisen oman pääoman syntymiselle sekä listata mahdolliset elvytystoimet, jotka on aloitettu tai tullaan aloittamaan tai olisivat mahdollisia oman pääoman korjaamiseksi.

Kaikki tiedot tullaan pitämään salaisina ja vastaajat anonyymeinä.

1. Mikä on roolisi yrityksessä ja mitä tehtäviisi kuuluu?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

2. Kuinka kauan olet työskennellyt yrityksessä tai yritys on ollut asiakkaanasi?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

3. Milloin yrityksen oma pääoma meni negatiiviseksi?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

4. Tehtiinkö lain vaatimat toimenpiteet heti oman pääoman mentyä negatiiviseksi? Jos tehtiin, niin selosta tehdyt toimenpiteet alla.

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

5. Mitkä ovat oman pääoman negatiivisuuteen johtaneet syyt?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

6. Seurattiinko oman pääoman määrän kehitystä mitenkään?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

**7. Onko elvytystoimenpiteet aloitettu?
Jos on, niin mitä toimenpiteitä on aloitettu ja mitä suunnitteilla?**

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

8. Oman pääoman korjauslaskelmaan ja arvonorotuksiin liittyen, olisiko pysyviin vastaaviin mahdollista tehdä arvonorotuksia?

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.